„RADOMER-KIELCER LEBEN“ № 11 (99) „Należytość pocztową uiszczono ryczałtem“ יאהרגאנג דריטער פרייז 25 גראשען

ראדאמער-קעלצער לעבען

הײנט 12 זײטען

אדרעסען
פון „ראדאמער קעלצער לעבען“

אין ראדאם
Redakcja i Administracja
„Radomer Kielcer Leben“
Radom, Szwarlikowska 20.

אין קעלץ.
Redakcja i Administracja
„Radomer Kielcer Leben“
Kielce, Staro-Warszawska 34.

אנאנסען פרייז:
איין מילימעטער שורה: פאר'ן טעקסט 20 גר.
„ „ אין „ 40 „
„ „ „נאכ'ן „ 18 „
די ערשטע זייט ענטהאלט 8 שפאלטען
אין טעקסט אין לעצטע זייט 4 „

ראדאם פרייטאג כ״ו אדר תרפ״ו — פאר'ן אינהאלט און טעקסט פון די אנאנסען איז די רעדאקציע נישט פעראנטווארטליך — 12-go Marca

געזעלשאפט

„כרמל“
ווארשא

אויסשליסליכער פערקויף פאר גאנץ פוילען פון ארץ-ישראל וויין פון די ווינקעלערס אין ראשון-לציון און פתח-תקוה.

„כרמל“ וויין איז כשר לפסח אפילו למהדרין מן המהדרין בהכשר הרבנים הגאונים דיסקין זצ״ל, זאנענפעלד וקוק שליט״א מירושלים און ווארשאווער ראבינאט.

„כרמל“ בעזיצט בריף פון גרויסע רביים אדמו״רים שליט״א, או זיי אליין נוצן דאס וויין און זיי בעטן אלע יראים וחרדים זיי זאלן טרינקען דאס וויין למען החזקת ישוב הארץ.

„כרמל“ וויין איז געשמאק, ריין, נאטירליך און בעסער פון די טייערסטע אויסלענדישע וויין.

„כרמל“ וויין ווערט אויסגעארבייט בלויז דורך אידישע הענד און טרינקענדיג איהם האט איהר אן אמת'ן תענוג און דעם בעוואוסטזיין, אז איהר העלפט אינ'ם אויפבוי פון ארץ-ישראל.

גיט אכטונג אויף אונזער אויבענשטעהענדער מארקע, וועלכע מוז זיין אויף יעדער פלאש.

Tow. „KARMEL“ Warszawa, Nalewki 27, Tel. 157-52.

צו דער האכצייט פון אונזער שוואגער און ברודער משה מרגליות (ראדאם) מיט פר״ל סאליע צוקער (לאדז), וואונשען מיר דאס זייער צוקונפט זאל בעגלייט ווערען פון ליבע, גליק און צופרידענהייט.

ראדאם — משה ווייסבארד עם פרוי.

צו דער חתונה פון אונזער ליבען זוהן און ברודער משה מיט פרל׳ סאלע צוקער ווינשען מיר א גליקליך צוזאמענלעבען און אייביגע צופרידענהייט.

מוטער עם מיהמע
ברידער און שוועסטער מרגליות.

בברכת המה, ולבבית אנו מברכים את בתנו היקרה מרת רחל וולמן לרגלי אירוסה את חיים קרשברג יהי רצון שתשבעו עונג כל ימי חייכם.

משפחה וואלמאי.

Z intencji zaręczyn siostry mojej **R. Wolmanówny** z p. **Ch. Kerszbergiem** życzę aby promienie słońca przyświecały im drogę na przyszłość.

Andzia.

אכטונג! ביליג רעעל און סאליד אכטונג!

בעדיענען ביליג קענט איהר אייערע קינדער קליידען נאר ביי דעם

קינדער שניידער לובלינער 30

איך פערטיג אויס קינדער אנצוגלעך אונד סאקעלעך מענסקע און דאמסקע לויט די נייעסטע פאסאנער איך נעם אן בעשטעלונגע מיט אייגענע ווי אויך מיט קונדישע סחורה אויף די בעסטע בעדינגונגען.

אכטונג: לובלינער 30 אין הויף רעכטס

מיט אכטונג מאיר מילמאן

קימט און איבערצייגט אייך. — קומט און איבערצייגט אייך.

Ż. K. S. „HASZACHAR“ w Radomiu.
Urządza w sobotę dnia 13 Marca 1926 r. w SALONACH HOTELU EUROPEJSKIEGO (dawniej Miraż).

WIELKI ostatni w sezonie RAUT

z konkursem tańców o nagrodę i innemi niespodziankami.

ZARZĄD.

Do tańców przygrywać będzie doborowe trio z JAZZBANDEM Początek o godz. 9 w.
Wstęp tylko za ograniczoną ilością zaproszeń.
Cena biletu 1.50 do nabycia przy wejściu.
Bufet obficie zaopatrzony, po cenach niskich.

אין פאבריקס לאגער פון טשענסטאכאווער אויסארבייטונגען;

שיענניקעס, שפאגיט, פאדים, שטיף-לייוונט, שיסטער פרזשענדזע, ווי אויך פערשידענע ליינען-אויסארבייטונגען

ליפערט צו פאבריק-פרייזען

E. J. LEWIT Kielce
St. Warszawska 11.

רעיעלע בעהאנדלונג!

Ważne dla Pań!!!

Artystyczne strzyżenie Pań według żurnalu i Ondulacya tylko w Salonie fryzjerskim **Rozenberga** ul Piłsudskiego 11 (Szeroka 11)

(Gabinet damski).

אכטונג קעלצער סוחרים!

זונטאג דעם 14-טען ה. ח. 4 א זייגער נ. מ. קומט פאר אין אייגענעם לאקאל, וועסאלע 22

די יערליכע אלגעמיינע פערזאמלונג

פון דער באנק

סוחרים קומט מאסענווייז און פינקטליך!

די אידישע סוחרים-באנק
אין קעלץ.

זאל די גאנצע פראווינץ וויסען!

סוחרים פון דער עלעקטרישער-בראנזשע

די ביליגסטע קוועלע פון שנירן און פשעוואדניקעס פערשידענע פשעקראיען

זשאראוקעס פערשידענע פירמעס פון 65 ביז 210 ז.

ווי אויך פערשידענע עלעקטראטעכנישע-ארטיקלען

בעקומט איהר נור אין דער לאנג-עגזיסטירענדע פירמע

L. WAJNSZTOK Warszawa
GRANICZNA 16 Tel. 405-91.

פ. ס. בעשטעלונגען ווערען ערלעדיגט טעלעפאניש, אויך דורך בריף, ס'ווערט ארויסגעשיקט פער פאסט געגען א קליינעם האנדגעלד.

מען שטעלט און מען מעקט און די שטייער-לאַסט הערט נישט אויף.

אין משך פון די לעצטע חדשים זענען ביסלעכווייז פערלאָשען געוואָרען די האָפנונגען, וואָס מען האָט ארויסגעלייגט אויף דעם פינאנס-מיניסטער זדזיעכאָווסקי. מען האָט געמיינט, אז ער וועט ענדערען גענצליך די אלטע פינאנס-פּאָליטיק פון גראבסקי און וועט שאַפען א בעסערע און גינסטיגערע לאַגע. עס האָט זיך אָבער ארויסגעשטעלט, אז די פּאָליטישע פערהעלטענישען אין פּוילען זענען אזעלכע, אז דאָ וועט אוממעגליך זיין ביי די דאָזיגע בעציהונגען, דאָס איין פערזאָהן זאָל קענען ענדערען דעם ביז איצטיגען סיסטעם.

מען האָט געהאַט האָפנונגען אויף מיניסטער זדזיעכאָווסקי, ווייל מען האָט געוואוסט, אז ער איז אין פיעל אָנגעלעגענהייטען א שאַרפער קעגנער פון גראַבסקיס טאַקטיק. ספּעציעל איז ער געווען א שאַרפער קעגנער פון די צו גרויסע שטייערען. מען האָט דעריבער געהאַט רעכט צו מיינען, אז ער וועט דעם סיסטעם פון שטייערען ענדערען, אַז וועט איהם מאַכען פּראָפּאָרציאָנעל, עס זאָל צאָלען אי דער פּויער, אי דער סוחר. אי דער גוט-באזיצער אי דער פאבריקאנט—אלע גלייך.

אבער ווען דער פינאנס מיניסטער זדזיעכאָווסקי האָט געוואלט עפּעס ענדערען, האָט ער זיך אָנגעטראָפען אויף א בינגזישע וואנד, האט ער געוואָלט פערקלענערען די שטייערען פון די סוחרים און פאבריקאַנטען, האָבען די סאָציאַליסטען געזאגט „ניע פּאָזוואָלאָם", האט ער ווידער געוואָלט צוציען די גוט-בעזיצער און לאנדווירטען צו דער שטייער־לאַסט האָט ווידער די רעכטע פּארטיי געזאגט איר וועטאָ.

פון אלע גרויסע פּלענער, וואָס דער פינאנס-מיניסטער זדזיעכאָווסקי האט זיך פריער געמאכט, האט זיך אויסגעלאָזט רויך און גאָרנישט. מען מוז ווייטער זיך טרינקען אין דעם שווערען קריזיס און מען זינקט טאקע אין איהם וואָס ווייטער אַלץ טיפער און טיפער.

ביי אזאַ לאגע איז אַלץ געבליבען ווי פריער, נישט מעהר עס איז פאָרהאָן איין ענדערונג: מען מעקט אָון מען שטעלט איבער די פּאָזיציעס פון ביודזשעט און דער סוף איז, אז מען בלייבט ביים אלטען.

דאָס זעלבע געשעהט מיט די שטייערען. דער פינאנס-מיניסטער זדזיעכאָווסקי האָט ערשט פאריגע וואָך ווידער פערזיכערט די איינפלוסרייכע פאבריקאנטען און סוחרים, דאס ער וועט פארקלענערען די פּאדאטקעס, נאר זאָגט ער, ער וועט טאקע פערקלענערען אָבער די אַלגעמיינע סומע שטייערען וואס מען מוז נעמען, קען ער נישט פערקלענערען.

מען וועט הייסט עס ביי איין בראַנזשע שטעלען און ביי דער צווייטער עפּעס אויסמעקען, ביי וואלענטי וועט מען עפּעס אויסמעקען און יעקב'ן וועט מען צושטעלען. וואָרום די מלוכה מוז דאָך בעקומען די זעלבע סומע שטייערען.

פאר די יודישע סוחרים איז זייער געפערלעך אָט דער דאָזיגער שפּיל פון מעקען און שטעלען די שטייערען. דאס וועט אויסגיין צום קאָפּ פון יודישען כוחר און קרעמער.

דאס נייע געזעץ פון אומזאָץ-שטייער האָט געמאַכט גרויסע הנחות פאר א רייהע קאַטעגאָריעס פאבריקן, פון שפּייז-ארטיקלען וועט מען צאָהלען ווינציגער, פון פיל סחורות און הורט-האַנדעל וועט מען דארפען צאָהלען אַ העלפט.

דאָס אַלץ וואָלט גוט געווען ווען גלייכצייטיג מיט די דאָזיגע הנחות ווערט אויך פארקלענערט אין ביודזשעט די פּאָזיציע פון הכנסות פון שטייערען

דאָס איז אָבער נישט געשעהן, און ווי דער פינאנס-מיניסטער זדזיעכאָווסקי האָט היינטיגע וואָך ערקלערט, האָלט עס גאָרנישט דערביי. דאָס הייסט אז דער אומזאץ-שטייער דארף אויך היי-יאָהר אריינברענגען א 163 מיליאָן זלאָטעס.

עס איז קלאָר, אז אויב דער אומזאַץ-שטייער מוז געבען די זעלבע סומע, און פון טייל קאַטעגאָריעס ההירות אין הורט־האַנדעל וועט מען צאָהלען אַ קלענערען אומזאָץ, דאַן וועלען די סוחרים פון די איבעריגע בראַנזשעס מוזען צאָהלען מעהר שטייערען, דער סוף דערפון וועט זיין נאָך אָנ'ערגערער.

עס וועט איצט אויסקומען, אז די סוחרים פון דריטע קאַטעגאָריעס און די סוחרים, וואָס פיהרען נישט קיין האַנדעלס-ביכער און קענען פון די הנחות נישט געניסען, אז אָט ביי זיי וועט מען היי־יאָהר נעמען דאָפּעלטע אומזאַץ-פּאָדאַטקעס און זיי וועלען מוזען צאָהלען פאַר די הנחות, וואָס מען מאכט אנדערע.

דאָס וועט זיין אַ נייע קאַטאַסטראָפע פאַר דעם מיטעלען סוחרים שטאַנד.

י. מ. שויכעטזאָהן

אין אפגרונד

(אַ שפּאַנענדע געשיכטע פון היינטיגער צייט).

די לאַנדסלייט דערקענען מענדעלע'ן

אַז מענדעלי מיט זיין חברה איז אריין אין בוענאָס-איירעס'ער הכנסת אורחים האָט ער אַלס פרעמדער צונעצויגען די אויפמערקזאַמקייט פון אַלע אנוועזענדע און אויף די פראגע „פון וואַנען ער איז", האט מענדעלי זיך ש'ער נישט אַרויסגעכאַפּט „פון אַדעס", אין איין רגע איז ער געווען געוואַנדען. דערמיט וואָלט ער זיך געווען פערשיט, ווייל צווישען עולם זענען געווען אַ סך פון אַדעס, וואָס וואָלטען איהם געוויס בעפאַלען מיט פערשידענע אנפראַגען פון דער היים.

קענטיג, אַז מענדעלי האָט דאָס פערשטאַנען און ער האָט דעריבער גלייך געענטפערט מיט'ן ריכטיגען נאָמען פון זיין שטעטיל.

אז ער האָט נאָר אַנצורופען דעם בלויזען נאָמען פון שטעטיל האָבען באַלד אויפגעדונערט, כמעט אַ גאַנצער מנין שטימען:

— מענדעלי!

— יאָ, דער אייגענער.

— ווי אַזוי קומסטו אַהער? האָבען די פריהעריגע שטימען מיט שטוינונג געפרעגט מענדעלי'ן.

— און ווער זענט איהר? — האָט זיך מענדעלי גע'חידוש'ט און קיינעם נישט דערקענט פון זיי.

— דערקענסט אונז נישט, מענדעלי? קוק נאָר אונז גוט אָן, און זיי האָבען זיך אויסגעגלייכט, ווי די ליניעס און אויף איהם כסדר געקוקט.

מענדעלי האָט איינגעקריצט אין זיי זיין בליק, נאָכגעטראכט א ווייל'ע, ווי ער וואלט געזוכט די געשטאַלטען אין קאָפּ, אָבער זיי זענען נישט געווען ענהליך צו יענע, וואס ער האט ערגיץ וואו אַ מאל געזעהן; האט ער געקוועטשט מיט די אַקסלען און געזאגט ענדליך מיט א טאָן פון זיכערקייט:

— ניין, איך קען זיך גארנישט דערמאָנען!

— קענסט אונז טאקי נישט דערקענען? און ווער זענען: חיים, נפתלי, איטשעלע ר' פסח'ס, נטע'לע ברכה גיטעל'ס, אייזיק און הערש נחמן?

דערהערענדיג אַזעלכע בעקאַנטע נעמען פון זיין שטעדטיל, וואָס זענען אין איין צייט מיט איהם אַוועק פון דאָרט, איז מענדעלי אויפגעשפרונגען אַ צעמישטער:

— ווען איך זעה! אך ווי איהר האָט זיך געענדערט! כ'וואָלט אייך אין מיין לעבען נישט דערקענט, אסור — און ביי די ווערטער האָט זיך

הילף דורך ארבייט.

דער רעטונג'ס-קאמיטעט, וואס איז געגרינדעט געווארען ביי דער קהלה טהוט זעהר פיל אויף, כדי צו ליגדערען די גרויסע נויט פון די טויזענדער הונגעריגע און אונטערגעהענדע אין אונזער שטאדט. מען מוז מודה זיין, דאס אויפ'ן געביעט פון דער דאזיגער הילפ'ס-טעטיגקייט, ווייזט דער קאמיטעט ארויס פיל ענערגיע און איניציאטיווע. דאס איז א לעבעדיגער פאקט. די מענשען, וואס האבען אונטערנומען די רעטונג'ס אקציע גיבען אוועק פיל מיה און צייט און מיט זייער גאנצער איבערגעגעבענקייט ווילען זיי העלפען דעם אומגליקליכען, דעם הונגעריגען און הילפלאזען. דאס איז אהן צווייפעל איינס פון די שענסטע, און גלייכצייטיג נויטווענדיגסטע טהאטען. מען בעדארף אבער אויך נישט פערגעסען, אז ס'איז פערהאנען נאך א אופן, נאך א מעגליכקייט, וואס קאן פערשאפען פאר פיל יודישע ארבייט'סלאזע ברויט און פערדינסט.

ביי דעם זעלבען רעטונג'ס-קאמיטעט דארף געשאפען ווערען א ספעציעלע קאמיסיע, וואס זאל זיך הויפטזעכליך פערנעמען מיט דער פראגע פון דער יודישער ארבייט'סלאזיגקייט. אין דער קאמפעטענץ פון דער דאזיגער קאמיסיע, ברויך אויפ'ן ערשטען פלאן אריינגעהן די אונאויפהערליכע אינטערווענץ אין די פערשידענע אינסטאנצען ארום דער געזעלשאפט „אולען עט קאמפ“, כדי אויסצווירקען, מען זאל צונעמען צו דער שטאדטישער קאנאליזאציע-ארבייט וואס מעהר יודען.

צוויי אויפגאבען ברויך אויף זיך האבען דער רעטונג'ס-קאמיטעט: פילאנטראפישע הילף פון איין זייט און הילף דורך ארבייט פון דער צווייטער. אין דער ארבייט'ס-קאמיסיע ביים רעטונג'ס-קאמיטעט דארפען אנטייל נעמען אלע שטאדטישע ארגאניזאציעס און אינסטיטוציעס, וואס רעפרעזענטירען די יודישע געזעלשאפטליכקייט אין ראדאם. אין דער קאמיסיע דארפען זיין פערטרעטען די יודישע ראטמענער, פארשטעהער פון דער קהלה, האנדווערקער-קלוב און אפילו דער סוחרים-פעראיין. ס'איז דער חוב פון די אלע אויסגערעכענטע זיך דערמיט צו פעראינטערעסירען. ס'געפינען זיך אין אונזער שטאדט א גאנץ סך האנדווערקער און אפילו בכבוד'יגע סוחרים, וואס וואלטען באהבה רבה געלאפען צו דער קאנאליזאציע-ארבייט, אבי צו פערדיענען מיט'ן שווייס פון זייער ארבייט אויף א שטיקעל ברויט.

מיר כאפען זיך נישט אבשטעלען און אזוי לאנג פאדערען, ביז אונזערע גערעכטע פאדערונגען וועלען ערפילט ווערען.

די בעשטימטע ארבייט'ס קאמיסיע ברויך געהן אין מאגיסטראט, אין שטאדט-ראט, צו דער פערמיטלונג'ס-ביורא פאר ארבייט און אפילו צו דער לייטענדער אנפיהרערשאפט פון דער געזעל. „אולען“, און אומעטום פאדערען, אז צו דער קאנאליזאציע זאלען צוגענומען ווערען 40 % יודען פון דער אלגעמיינער צאהל ארבייט'ס-בעשעפטיגטע. דאס קומט אונז, ווייל אזא צאהל בילדען מיר יודען צווישען די אלגעמיינע בעפעלקערונג אין ראדאם

כמעט 40% פון די שטאדטישע שטייערן, וואס פליסט איין אין קאסע פון מאגיסטראט, איז יודיש געלד. אזוי פיל וועלען מיר יודען, וואהרשיינליך, אויך בעצאהלען פאר דער קאנאליזאציע, וואס די „אולען“ מאכט פאר אונזער טובה וועגען. טאקי דעריבער דארף זיין די פאדערונג פון דער ארבייט'ס-קאמיסיע — 40 % יודישע ארבייטער-הענד צווישען אלע ארבייט'ס-בערעכטיגטע ביי דער קאנאליזאציע.

דער ווינטער דערנעהנטערט זיך צו זיין סוף. דאס וועטער ווערט לינדער און די „אולען“ וועט זיכער אנהויבען אין גיכען איהר אינוועסטיציע-סעזאהן. ס'וועלען אזוי נאך אנגענומען ווערען פרישע ארבייטער. די יודישע כלל-טהוער און געזעלשאפטליכע פארשטעהער ברויכען שוין אננעמען שריט צו דעם צוועק און נישט בעגנוגען לאזען זיך מיט דעם, וואס מ'וועט אפשר צוריק אננעמען די רעדוצירטע יודישע ארבייטער, נאר אונבעדינגט פאדערען א גערעכטע און פראפארציאנעלע פערטרעטונג פון יודישע ארבייטער, צווישען דער אלגעמיינער צאהל „אולען“-בעשעפטיגטע.

די יודישע ראטמענער דארפען די דאזיגע פאדערונג שטעלען אין דער שארפסטער פארם און אין נויטיגפאל, ווען זייער פערלאנג וועט נישט גענומען ווערען אין אכט, זיין גרייט אלס פראטעסט, אפילו צו רעזיגנירען פון זייערע מאנדאטען אין שטאדט ראט.

וועט מען זיך אין מאגיסטראט, ווי אויך אין שטאדט-ראט נישט צוהערען צו די בערעכטיגטע יודישע פאדערונגען, האבען במילא דארט די יודישע ראטמענער קיין ארט נישט און דער איינציגער ענטפער קען נאר זיין — רעזיגנאציע.

פ. צווייג.

דער חלק אין קערפער פון דער קהלה!

ווי בעוויסט איז אין ווארשא מיט עטליכע וואכען צוריק פארגעקומען א רבנים צוזאמענפאהר. קיין גרויסען איינדרוק אויפ'ן ברייטען עולם האט דער צוזאמענפאהר נישט געמאכט. קיין ניי ווארט אין פאזיטיווען זינען, קיין גרויסע מעשים קיין באגייסטערונג האט מען נישט געהערט און נישט געזעהן. אדרבה, אויב מ'וויל האט דער צוזאמענפאהר געלאזען א שווערען איינדרוק אויפ'ן זייטיגען מענשען. ס'ווייזט זיך ארויס, אז די רבנים גריי-

---

האסטיק אויסגעצויגען א ברייטע האנד, וואס האט זיך אוועקגעריסען פון מענדעלי'ס גוף און זיך מיט יעדען ווארט בעגריסט.

— יא, יא, מענדעלי, וואס דען מיינסטו, אז מען כאפט זיך ארויס פון א קליין שטעדטיל אין אזא גרויסער וועלט ענדערט מען זיך! — האט זיך איטשעלע ר' פנחס'ס דער לעצטער אנגערופען.

— אווא, אווא, — האט מענדעלי געדרייהט מיט פערוואונדערונג דעם קאפ, — ווי מענשען קענען זיך עס ענדערען, איך וואלט עס אין מיין לעבען נישט געגלויבט, איהר זאלט אזוי אויסזעהן, יא, איצט, אז איך קוק זיך גוט איין אין אייך, דערקען איך אייך טאקי, איהר זעהט שוין, אז מ'ריהרט זיך ארויס אין דער וועלט, ווערט מען מענשען?!.

— הערט חברים, האט זיך מענדעלי געווענדעט מיט א פיל פנים געלעבטער צו זיינע לייט, — די דאזיגע העררן זענען פון מיין שטעדטיל, ווי איהר קוקט זיי אן, זענען זיי דארט געשטארבען פאר א ליפקע, אויף שבת האט זיי שטענדיג אויסגעפעהלט זעקס גילדען צו א רובל, מ'איז געלעגען און געפוילט. אבער איצט קוקט זיי אן, גאנצע לארדען און זיי שיינען ארויס פון זייערע אנצעגער, וואס נישט אמת? זאגט אליין, האט ער זיך געעדות'ט מיט זיינע לאנדס-לייט.

— און ווי לאנג איז, אז דו ביזט געווען א פענטאק, מענדעלי? ווי אזוי ביזטו עס געווארען אזא צעלייגער? פון דיר שרייט דאך אראפ הויפענס געלד און בריליאנטען! וואו האסט עס גענומען, ביים אלטען קלמן שניידער?

— האבען איהם די לאנדס-לייט צוריק שטאכילירט דערפאר, וואס ער האט אויסגעזאגט זייער יחוס.

נו, יא, ווער זאגט דען? איך פערלייקען דען, אז איך בין געווען א גארנישט אין שטעטיל? וואס ווארפט איהר מיר פאר, איך בעליידיג זיך נישט, איך האב אייך נישט געמיינט צו בעליידיגען. חלילה, אדרבה איך האב נאר געזאגט, אז ס'איז א שאד געווען צו פערברענגען די „יונגע יאהרען“ אין קליינעם שטעטיל. א בעוויז טאקי, ווי איהר און איך האבען זיך ארויפגעארבייט, ניין, חלילה, איך בין נישט אויסען געווען אייך צו פערשעמען נאר דערמיט צו בעווייזען, אז אונזער שריט, ארויסצורייסען זיך פון שטעטיל, איז געווען אויסגעהאלטען!

די דאזיגע ווערטער האט מענדעלי ארויסגעזאגט מיט א בעהאלטענע מורא, ווייל ס'איז איהם איינגעפאלען, א געדאנק: ווער ווייסט. אפשר וועלען זיי פון זיינע לינקע געשעפטען? זיין דרייסטע האלטונג האט זיך דעריבער געוואקעלט און ער האט חרטה געהאט, וואס ער האט זיך אויסגעדריקט מיט אזעלכע נישט פאסיגע עפיטעטען, אויף זיינע לאנדס-לייט, וועלכע ער האט איצט געהאלטען אין איין איבערבעטען.

(פארטזעצונג קומט).

טען זיך אבער נישט אזוי צו קיין פאזיטיווע, שאפענדיגע מעשים ווי צום קאמף קעגען די אינסטיטוציעס און דערגרייכונגען אויפ׳ן געזעלשאפטליכען געביט.

א טהייל פון אונזערע רבנים גרייטען זיך, נישט מעהר און נישט ווע־ניגער ווי צו בעקעמפען די נייע קהלה פערשמעלערן איהר קאמפעטענץ און פערכאפען די מאכט אויף דער אידישער גאס. ביי לייטען רופט מען אזא בעוועגונג מיט׳ן נאמען קלעריקאליזם אולטראמאנטאניזם און נאך אזעלכע משונה׳דיגע נעמען. ביי אונז האט עס אויסער דעם אלגעמיינעם פאליטישען אונטערשלאג, אויסער דעם קאמף פאר מאכט און איינפלוס, נאך א גרויסע נאציאנאלע בעדייטונג אין דעם פער־לאנג פון די רבנים וואס געהערען צו דעפוטאט הרב שאפיראס חדר.

לפנים געהט עס אום דער שחיטת וואס איז לויט׳ן געזעץ איבערגעגא־גען צו דער קהלה. מיר זאגען „אי־בערגעגאנגען", כאטש פאקטיש האט שחיטה תמיד געהערט צו דער קהלה, וויל ס׳האנדעלט זיך וועגען דער פארם, וועלכע איז ערשט געווארען גע־זעצליך פעסטגעשטעלט, אבער דאס איז נאר לפנים. אין אמת׳ן האנדעלט זיך עס וועגען גאנצען בנין פון אידי־שען געזעלשאפטליכען לעבען. ט׳האנ־דעלט זיך וועגען דער קהלה און איהר הענעמאניע אויף דער אידישער גאס, מ׳האט זיך נאר אנגעכאפט אן ח ל ף אלס דעם עקאנאמישען פאקטאר, וועל־כען מ׳וויל אויסנוצען פאר צושטערע־רישע צוועקען.

אין דער קהלה האבען זיך אריינ־געכאפט פרייע עלעמענטען, בונדיסטען זיצען דארט און זיי קענען חלילה דערלאזען אידען זאלען עסען טרפה — אזוי טענה׳ט הרב שאפירא מיט זיינע חברים, אבער די מורא איז א פחד שוא. קיינער פון די פרייע האט נישט בדעה זיך צומישען אין רעליגיעזע ענינים. קיינער האלט זיך נישט פאר קיין מבין אויף א חלף.

ניין! דער געשריי ארום דער שחיטה איז נאר א ברייטער מאנטל ארום וועלכען עס בעהאלט זיך די פאליטיק, וועלכע קומט פון פראנקפורט און האט אין דייטשלאנד, אין אונגארען, דער־פיהרט צום חורבן פון דער קהלה, צום חורבן פון ביסעל אידישקייט. די פא־ליטיק הייסט „טרענונג-פאליטיק" און זי שטרעבט אריינציברענגען א פירוד אין אידענטום, צוברעכען די אידישע אחדות און שאפען צוויי מינים אידען: „אר־טאדאקסען" און „נעאלאגען" — ווי מ׳רופט עס אין אונגארען.

מ׳דארף זיך נישט נארען, די נייע קהלה איז דער אויסדרוק פון דער אידישער אחדות, פון מאדערנעם נא־ציאנאלען אידענטום. אין איהר זענען פעראייניגט אלע עלעמענטען, וואס אנערקענען זיך פאר אידען, גאנץ אומ־אפהענגיג צי פרום, אדער פריי־גלויביג, אדער ווייניג גלויביג. נישט אויפ־ע־דענדיג ויך איז מען געקומען צו א שטילען הסכם, אז אלע רעליגיעזע ענינים געהערען צו דער קאמפעטענץ פון די ארטאדאקסען, קיינער פון די וועלטליכע דאזארעס מישען זיך נישט דערין. דערפאר געהערען אלע וועלט־ליכע ענינים צו דער קאמפעטענץ פון די בעלי־בתישע, וועלטליכע פרנסים און אפילו צו די רעליגיעזע פריידענקע־דיגע. אויף דעם אופן איז געשאפען געווארען א יסוד פאר א פרייטען אי־דישען קהלה-לעבען. אבער דער שלום איז א דארען אין אויג אונזערע אוי־סערע שונאים. ס׳וואלט זייער וועלען ברעכען די אחדות, אריינטראגען א פירוד, זאלען זיך אידען רייסען איבער רבנים, שוחטים, מקואות און זאלען זיי קיין אנדערע זאכען נישט אין זי־נען האבען. צום באדויערען גייען אויך געוויסע רבנים אויפן געפערליכען וועג מיר נעמען אן, אז זיי טוהען עס נישט בעוואוסזיניג. אבער זיי טוען עס און דער ערשטער סיגנאל צו דעם פירוד איז די שוחטים-פראגע, מ׳זעצט אריין דעם חלף אין אידישען קערפער און מ׳הויבט אן די אפעראציע.

מיר האפען אבער, אז די אפעראצ־יע וועט זיך נישט איינגעבען. די שטי־מע פון דעם שכל הישר, וואס האט זיך געהערט פון רבנים טרונק, בראדט ליפשיץ און אפילו פון הרובעשאווער רב, וועלכער האט פשוט געמאכט א ברכה אויף דעם, וואס די רבנים האבען נישט קיין דעה איבער דער שחיטה בנוגע דער אדמיניסטראטיווער זייט — מיר האפען, אז די שטימע וועט גובר זיין און עס וועט בלייבען שלום על ישראל.

ש. סטופניצקי.

אויף די ראדאמער גאסען.

(אין דער רייה אויף דער דלוגע-גאס)

דער געדראנג

א גרויסע נעדיכטע רייהע פון מענ־שען, דער לאקאל פון „עזרה" ווערט געשטורעמט ווי א פעסטונג. און יעדער וויל זיך וואס פריהער אריינדרייסען.

דער רעטונג׳ס-קאמיטעט גיעט דארט ארויס פראדוקטען-קוויטלעך פאר די פערעיפסטרירטע. איז עס אזא געדראנג.

דער ביישן

ער שטעהט אין מיטען דער רייהע, מען הערט נישט פון איהם קיין ווארט. אפילו דאס פנים זעהט מען ביי איהם קנאפ ארויס, דער קאלנער איז אויפ־געששעלט און ער האלט דארט טיעף פערשטעקט דעם קאפ.

יעדעס מאהל ווען ס׳האלט ביי איהם און ער ברויך לויט דער רייה אריינ־געהן אין דער „עזרה" נעמען זיין קוויטעל, געהט ער ארויס פון דער רייה־ אין שטעלט זיך אוועק גאר צום סוף, דארט, וואו די רייה לאזט זיך אויס.

ווארט ער אזוי איבער איין אגאנעק נאך דעם צווייטען, שטעהט אין יעדער רייהע און געהט קיין איינמאהל נישט אריין נאך זיין רעגיסטראציע-קוויטעל, א ביישן.

דאס אומשולדיגע נפש.

דער עולם אין דער רייהע שטעהט

טראגישער זעלבסטמארד

אויס ליבע צו אנ׳ארימען יודישען ארבייטער.

באלשעוויסטישער קאמיסאר וויל פערפיהרען אנ׳אונשולדיג מיידעל. — אין די קעלערען פון דער „טשערעזוויטשייקצ". — יודישער בחור ראטעוועט די שעה־נע מאריע פון שאנד. — רירענדע ליבע פון דער פריצישער טאכטער צו משה קאלצקי׳ן. — די מסירה און דער טראגישער כוף.

אין די ערשטע יאהרען פון דער באלשעוויסטישער הערשאפט אין רוס־לאנד.

האט אין מאסקווע געלעבט די ליט־ווישע פריצישע פאמיליע טאלטשינסקי, וועלכע האט אונטער קאוונא פערמאגט גרויסע הויפען, פעלדער און וועלדער. די טאלטשינסקי׳ס זענען געווען בע־קאנט פאר גאנץ גוטע מענשען און אויך מיט יודען זענען זיי געווען זעהר בעפריידעט. זיי פלעגען נעמען אין הויף אריין יודישע בעלי מלאכות, דער פאכטער פון זייער מילכיגס איז שוין אנ׳אלטער יוד, וואס נאך זיין פאטער און זיין זיידע זענען געווען ביי די טאלטשינסקי׳ס די אייביגע ארענדארס, א יודישער סוחר פלעגט שטענדיג האבען דעם גרעסטען קרעדיט.

אין דער צייט פון דער וועלט-מלחמה, האבען די רוסישע קאזאקען, איידער זיי האבען פערלאזען זייערע פאזיציעס, אונטערגעצונדען טאלטשינסקי׳ס גיטער, וועלכע האבען געברענט דריי טעג און דריי נעכט אהן אויפהער און די טאל־טשינסקי׳ס האבען געמוזט פערלאזען זייער האב און גוטס און זענען געלא־פען קיין מאסקווא, וואו זיי האבען געהאט פיל גוטע פריינד צווישען די הויכע אריסטאקראטישע פאמיליעס.

ווען די טאלטשינסקי׳ס זענען מגולגל געווארען אין מאסקווע, האבען זייערע אריסטאקראטישע פריינד זיי זעהר שעהן אויפגענומען, און האבען געלעבט אין מאסקווע נישט ערגער ווי אין דער היים, אין זייערע גיטער, וועלכע זע־נען געווען חרוב און צוראבירט. איז אבער געקומען די גרויסע רעוואלוציע און דערנאך די באלשעוויסטישע אי־בערקעהרעניש. די רוסישע אריסטאקרא־טען זענען ארעם געווארען און די טאלטשינסקי׳ס זענען אין מאסקווע גע־בליבען ארעם און הילפלאז...

ליידענדיג נויט און הונגער, האבען זיי ביסלעכווייז אין דער שטיל פער־קייפט זייערע טייערע פערל און ברי־ליאנטען. געוואוינט האבען זיי אין ענגשאפט און אין קעלט.

אבער דא האט פאסירט אנ׳אומגליק מיט זייער מיטעלסטער טאכטער, מאריע וואס האט געמוזט ארבייטען אין א קא־מיסאריאט, כדי צו דערנעהרען איהר פאמיליע.

נאר מאריע׳ן איז נישט גוט געגאנ־גען אין איהר קאמיסאריאט. איהר איז אויסגעקומען אריבערצוטראגען פיל פיין פון איהר העכערען „נאטשאלניק", פון דעם קאמיסאר, וואס איז געווען א גרא־בער, ברוטאלער פויער און א גרויסער דאן-זשואן. מאריע האט געהאט דאס אומגליק צו געפעלען דעם דאזיגען קא־מיסאר, וועלכער האט זי אנגעהויבען פערפאלגען מיט זיין ליבע. זי האט אבער מיט פעראכטונג אבגעשטויסען פון זיך דעם פערליבטען קאמיסאר, וועלכער האט אויס נקמה זי גע׳מסר׳ט אלס קאנטר-רעוואלוציאנערין. ס׳פערשטעהט זיך, אז מאריע׳ן האט מען באלד אב־געזאגט פון דער שטעלע און אלס פיינ־

ניישט לעדיג, חאפט דערוויל אריין א שמועסעל, מען ווייזט אין דער שטיל ווער ס'איז אלץ געקומען נאך פראדוקטען...

שטעהט אין דער דייה אויך א שוואנגער-פרוי און זי ווערט די טהעמא ביי פיעל פון איהרע גאטען-שכנים, אלע בעדוירען זי און איינער רופט זיך אן צום צווייטען:

— א אומגליקליך נפש. האט נאך די וועלט פאר די אויגען נישט געזעהן, און שטעהט שוין אין דער רייהע נאך פראדוקטען ביים רעטונג'ס-קאמיטעט.

יא, מיינע ליבע מענשען, קינדער אין דער מאמעס בויך זארגען שוין היינט אויף פרנסה — רופט זיך אן א עלטערע יודענע אין א גראבע פאטשיילע.

— א וואזשנע פרנסה — פראטעסטירט א יונגע פרוי, די מאמע וואלט עס פריהער געמעגט זאדושען.

— וואס איז נעבעך שולדיג דאס אומשולדיגע נפש — בעדויערט עמיצער.

דער נייער קאראוואן.

שטעהט א גרופקע אין דער רייהע און רעדט צווישען זיך:

— ס'האט געהערט?

— וואס?

— די גמינע האט געמאכט א נייע קאראוואן.

— איז וואס?

— ס'איז א גרויסע עולה.

— פאר וואס?

— ווייל ס'וועט שוין קיינער נישט שטארבען.

— וואס הייסט?

— נו אודאי, דערויף האט דאך די גמינע געשאפען א רעטונג'ס-קאמיטעט, קיינער וועט שוין פאר הונגער זיכער נישט שטארבען...

— ביזט א יאלד, די נייע קאראוואן איז נישט פאר אונז, מיט א אונזעריגען מאכט מען נישט קיין לאנגע קונצען, ראז-דווא אי גאטאווא, און ער איז שוין עקספעדירט אהן גרעניץ-צאהל אויף יענער וועלט, — די נייע קאראוואן, חכמה'ט זיך א וואויל-יונגערישער חברה-מאן, איז געמאכט געווארען פאר די, וואס ווילען, אפילו, נאכ'ן טוידט אויך פאהרען צווייטע קלאס... זיי ווילען בעצאהלען פאר א דאפעלטען בילעט. נאר וואס דען, ווי מיר קבצנים. אפילו נאכ'ן טוידט האט די גמינע אויך א קלאפוט פון אונז, ביז זי איז אונז משלח קיין ראיעך.

— שווייג שוין שווייג, זעה נאר ווי דער יונגאטש האט זיך דאס צע'חכמה'ט האט ער זיך. האלט ס'מויל, װעסט א ברירה האבען צו געהן צו-פיס אין מלאך המות מדינה אריין און נישט ברויכען מטריח זיין די גמינע — בייזערט זיך א פרומער יוד.

— ר'איז גאנץ גערעכט כ'לעבען, נעמט זיך אן א יודענע א קאזאק, פארן וואוילען-יונג, — מ'האט בעסער גט-ברויכט פאר דעם געלד בעזארגען די לעבעדיגע. די טוידטע ברויכען שוין גארנישט. זיי קענען יוצא זיין מיט דער אלטער קאראוואן.

— נעהט שוין נאראנים, איך וואלט זיי מוחל געווען דאס ביסעל קאשע מיט די פאר פונט קארטאפעל און זיך בעסער איבערגעוואזשעלט אויפ'ן נייעם קאראוואן, קיין ראיעך אין דער גן-עדן-דאטשע, עלעהיי מ'וואלט געמיינט, אז כ'געהער נאך צו יענע לוקסוסאווע קאטעגאריע, וואס פאהרט אפילו נאכ'ן טוידט פיערוושי קלאס. וואס מיינט איהר וואלט איך היזק געהאט.— ברומט אריין א אבגעבלאיקעווטער גביר.

אויף דער לובלינער גאס.

שטעהט זיך אויף דער לובלינער גאס א קיפקעלע יודען און אבטערוויערען מיט גרויס אינטערעס א שוי-פענסטער פון א יורישע פירמע.

אין שוי פענסטער שטעהט ארויסגעשטעלט א בעקאנטמאכונג פון ה' קעסטענבערג, וואס איז מודיע פאר די רעגירונג'ס-אינסטיטוציעס און בכלל פאר דער גאנצער שטאדט ראדאם, אז ער האט איבערגענומען צ ו ר י ק דאס רבנות.

די יודען, וואס שטעהען פאר דער וויסטאווע קאכען זיך שטארק און עס ווערט צווישען זיי ווענען דעם ענין פערפיהרט א הייסע דעבאטע.

— וואס זאגסטו עפיס צו דאזיגען נייעס? פרעגט איינער ביי דעם צווייטען.

— וואס זאל איך זאגען, ווען מיר האבען צוויי מלוכות. צוויי בית-דין-שטיבלעך און צוויי בארג סיני'ס. מיט פיער-ערליי לוחות, נאך שלעכט?

— ס'וואלט אלץ גוט געווען, ווען מ'זאל אויסער דעם פאפירענעם מאניפעסט אויך צו-טהיילען בילקעס מיט פיש.

— וואס הייסט, ה' קעסטענבערג שרייבט דאך בפירוש אין זיין אבוויעשטשעני, אז די גמינע זאל העלפען דער ארימער בעפעלקערונג, וואס נאך זאל ער טוהן?

— א קונץ צו הייסען געבען, זאל ער שאפען ווי די גמינע אזא רעטונגס-קאמיטעט און טהיילען פראדוקטען מיט קוילען, מיט יענעמ'ס קעשענע קאן איך אויך זיין א בריה, ער איז נישט קיין פרייער.

— ר'איז דאך כאקי גערעכט. וואו זענען די בירגער-קאמיטעטען מיט די „עזרה"ס, וואו ה' קעסטענבערג איז געשטאנען נא-טשעלע?

— זיי נישט קיין יאלד, נישטא היינט מעהר די אמעריקאנער זייפען, שיך, מלבושים, שמאלצען און די קאנסערווירטע מילכען. ס'איז אלץ אויסגעריסען געווארען...

אט אזוי רעדט, ביסט א בראווער יונג, אז דו פערשטעהסט אנ'עסק...

אויף דער קילינסקי גאס.

דער פאקענער זשאקעט.

אויף דער קילינסקי גאס, וואו עס ווערען געטהיילט די פראדוקטען פון רעטונגס-קאמיטעט. שטעהט אנ'עולם און ווארט. דא איז פערקעהרט ווי דארט אין דער רייהע ביי דער „עזרה" ביים אבנעמען די קוויטלעך. דא וויל יעדער דוקא זיין דער לעצטער, א סך שטעהען און פיבערען, קלאפענדיג א צאהן אין א צאהן און זיי ווילען, אז ס'זאל זיך אזוי ציהען די צייט אהן א עגדע, זיי זאלען נישט ברויכען אריין אין געוועלב...

א גרויסער טהייל אין דער רייהע קיקען אוועק און ווילען נישט וועהן ווער ס'געהט אלץ ארויס מיט א טאר-

---

דין פון דער רעוואלוציע זי איבערגעגעבען אין רשות פון דער טשרעזוויטשייקא.

דער גורל האט אבער ווייטער אונ'ברחמנות'דיג פערפאלגט די שעהנע מאריע. איינער פון די בעאמטע פון „טשעקא" האט זיך אין איהר פערליבט ביז די אויערן און געפאדערט, אז זי זאל ווערען זיין געליבטע, אויב נישט האט ער זעהר פיל סודות צו דערצעהלען וועגען איהר. ער האט גוט אויסגעפארשט און ער ווייס, ווער איהרע עלטערען זענען.

מאריע איז אנ'אויפגעציטערטע געווארען. פון איהר העננט דאך איצט אב דער שיקזאל פון איהרע ברידער און שוועסטער... וואס זאל זי איצט טוהן? ווי זאל זי זיך ראטעווען? א שרעקליכע פערצווייפלונג איז איהר בעפאלען... אויף א ריזיקאלישען אופן האט זי געפרובט אונטערצוקויפען א סאלדאט, וועלכער פלעגט היטען דעם טויער פון „טשעקא", אז ער זאל איבערגעבען צו איהר אין דער היים א צעטעלע, וואו זי האט אין קורצע ווערטער געגעבען צו וויסען איהרע עלטערען וועגען דעם, וואס זי האט געהערט פון דעם „טשעקיסט" און זי האט זיי געראטען בעצייטענס זיך צו דאטעווען, אשר אנטלויפען פון מאסקווא, זיך בעהאלטען... דער סאלדאט האט אבער איהר צעטעלע גלייך אוועקגעטראגען אין דער „קאנצעלאריע" פון דער פערוואלטונג פון „טשעקא"... מען האט גענומען לייענען דעם צעטעל, אבער ער איז נישט געווען געשריבען אין רוסיש. קיינער האט נישט געקאנט פערשטעהן זיין אינהאלט; איז די זאך נאך אויפפאלענדער און פערדעכטיגער געווארען. מען האט געמיינט, אז דאס איז עפיס א געהיימער דאקומענט. בלויז דער „מאווארישץ" קאלעצקי מאיסעי, וועלכער האט פערנומען א בעדייטענדען פאסטען אין דער פערוואלטונג פון „טשעקא" אלס געשעפטספיהרער, האט פערשטאנען, אז דאס איז געשריבען אין דער ליטווישער שפראך און איהם איז אנפערטרויט געווארען אויסצופארשען די גאנצע זאך.

פון דעם ליטווישען צעטעלע, וואס מען האט איהם איבערגעגעבען, האט משה קאלעצקי באלד זיך איבערצייגט, אז מען מאטערט דא אומזיסט א מענשען, מון זעם זעלבען צעטעלע האט ער זיך אויך דערוואוסט, אז א נידערטרעכטיגער טשעקיסט וויל זיך בענוצען מיט זיין רעוואלוציאנערער מאכט צו בעשמוצען א יונגע, ריינע פרויענצימער... זיין בלוט האט אין איהם אויפגעקאכט און ער האט בעשלאסען די זאך גרונדליך אויפצוקלערען. מ ע ן דארף דעם אויסוואורף צוזאמענפיהרען אויג אויף אויג מיט דעם ארעסטירטען מיידעל... ווי הייסט זי אבער? איהר נאמען איז אונטער'ן בריוועל געווען נישט קלאר געצייכענט. ווי גרויס איז אבער געווען זיין איבערראשונג, ווען ער האט פון איהר מויל גופא זיך באלד דערוואוסט. אז זי איז זיינע א לאנדסמיידעל. משה קעלעצקי. האט געשטאמט פון שאוועל, אונטער קאוונא, און ער האט זעהר גוט געקענט די פאמיליע טאלטשינסקי. זיין טאטע און זיין זיידע, ביידע שניידערס, פלעגען ארבייטען פאר'ן הויף, אין א כך מאל האבען זיי איהם, אלס נאך גאר א קליין יונגעל, מיטגענומען אין טאלטשינסקי'ס הויף. ער האט זיך נישט געקאנט איינהאלטען נישט אויסצודריקען איהר זיין איבערראשונג פון דער צופעליגער בעגעגניש.

ער האט געבעטען די שעהנע מאריע, זי זאל איהם דערצעהלען דעם גאנצען אמת ווי אז י זי קומט אהער

בעלע פראָדוקטען, כדי אליין נישט פערשעמט צו ווערען און אויך נישט אנדערע צו פערשעמען...

שטעהט די רייה אזוי און האַרט. עס געהט אדורך אַ דאַמע מיט א פּאַקעטעם זשאַקעט און פרעגט זיך מיט א פיעשטשענדיג קול ביי די, וואָס שטעהן אין דער רייה:— פּראָשען פּאנאָוו, צאָ טו טיליע ליודזשי פּטאַיאָן? — ענטפערט נישט קיינער, די דאמע האַלט נישט אויס, זי ווערט פערפלאַמט פון בושה-רויטקייט און ווערט שנעל פערשווינדען. אז זי איז שוין נישטאָ, פרעגט איינער דעם צווייטען: - כ'בעט דיך זאָג מיר, וואָס האָט זיך די דאַמע אזוי פערשעמט?

— איך ווייס אויך נישט — ענטפערט יענער

— און איך ווייס יאָ — רופט זיך אָן אַ דריטער, — די דאמע, וואָס איהר האָט דאָ געזעהן אין פּאַקעטעם זשאַקעט, איז אויך נעקומען נאָך פּראָדוקטען, זי האָט געמיינט, אז זי וועט קיינער נישט זעהן.

— זי איז דאָך רייך, זי געהט דאָך אָנגעטוהן אין אַ פּאַקעטעם זשאַקעט, פאַר וואָס פערקויפט זי נישט דעם זשאַקעט, און קויפט זיך עסען — קען דער ערשטער נישט פערשטעהן.

— דער פּאַקענער זשאקעט איז נישט איהרער. זי האָט זיך געבאָרגט ביי אַ קאָלעזשאַנקע, מען זאָל זיך נישט שטויסען, נאָך וואָס זי איז דאָ אַהער געקומען... יאָ, איך קען זי, איך ווייס ווער זי איז. איהר נאָמען וועל איך נישט אויסגעבען, דאָס איז אַ סוד...

אויסהערענדיג דאָס, איז דער עולם געוואָרען דרייסטער און מיט מצהר מוטה געגומען זיך שטיפען אין געוועלב אריין נאָך די פּראָדוקטען.

דער פּאַקענער זשאַקעט האט אויפגעהויבען זייער געפאַלענקייט...

אַבסערוואַטאָר.

וואס הערט זיך אין ראדאם.

וואהלען פון ראַט און פערוואַלטונג אין דער יודישער קאָאָפּעראַטיווער באַנק.

דעם פערגאַנגענעם זונטאָג איז אין לאָקאַל פון דער יודישער ספּולדזיעלניאַ (פּלאַץ 3-טער מאַי) פאָרגעקומען די רעפּרעזענטאַנטען-פערזאַמלונג, וועלכע האָט א חוץ אנדערע לויפענדע פראַגען, אויך געהאַט דעם צוועק צורכצופיהרען די וואַהלען פון ראט און פערוואלטונג פון דער באנק.

די פערזאַמלונג ווערט געעפענט פון דעיענט ה' ראָגוסקי און מיטן הסכם פון די פערזאַמעלטע גיעט ער איבער די פאָרזיץ דעם ה' יחיאל גרענקעל און לאַדענט איין אלס ביזיצענדע די ה"ה: ד"ר קאָדישעוויטש, נתן זיגמאַן, משה קליין און דער דעלעגאט פון וואַרשאַ, ה' מיכעלזאהן.

נאכדעם ווי ס'ווערט פארגעלייענט דער טאָג־אָרדנונג און מען טרעט-צו, צו בעהאַנדלען יעדען איינציגען פונקט בעזונדער. בעקומט דאָס ערשטע וואָרט דער ח' דעלעגאַט, וועלכער גיעט אָב אין זיין בעריכט אַן'ערקלערונג, דאס נאָך די דריי טאָגעדיגער רעוויזיע, וואס ער האט דורכגעפיהרט אין באנק, האָט ער פעסטגעשטעלט, אַז די ראדאָמער ספּולדזיעלניאַ-באַנק צייכענט זיך אויס אין איהר טעטיגקייט און פערדיענט פערעכענט צו ווערען אין דער ערשטער רייה צווישען די עהנליכע הונדערט יודישע קאָאָפּעראטיווע בענק אין פּוילען.

אַמעהרסטענס האט דער דעלעגאַט זיך אָבגעשטעלט דערויף, וואס פון 100 טויזענד זל. פון גרונד קאַפּיטאל איז קוים דאָ 2000 זל. ס'תייסט 2 % פערלוסט פאר נישט בעצאַהלטע הלואות. ביים היינטיגען עקאָנאָמישען קריזיס, שטרייכט דער דעלעגאַט אונטער, איז דאס א דערפרעהענדע ערשיינונג.

בעת לייענען דעם קאסע-בעריכט שטעלט זיך ארויס, אז ס'איז דא ריינע הכנסה 1.716 זל. דערביי ענטשטעהט א מיינונגס - פערשיעדענהייט א ו י ף ו ו א ס מ' ז אָ ל פערווענדען די הכנסה. א טהייל זענען דערפאר מ'זאָל די סומע פּונאַנדערטהיילען צווישען די מיטגלידער אלס ריוח און א טהייל זענען אין דער מיינונג מ'זאָל די ה כ נ ס ה שפּענדען לטובת א וואוילטהעטיגען צ ו ע ק. ה' י ש ר א ל דיאַמענט טראגט אריין אַ פאָרשלאג, אַז די אריינגעבראכטע הכנסה זאָל בלייבען אלס ספּעציעלער פאָנד אויף אויפצובויען אַ נייע הויז פאַר דער באַנק, דער פאָרשלאַג פון ה' דיאַמענט ווערט אין אבט גענומען און דורך אַלע אקצעפּטירט. דאן לייענט דער פּאָרזיצענדער פאַר דעם בודזשעט פאַר'ן יאהר 1926, וואס ווערט איינשטימונג אָנגענומען מיט א צוגאַב פון 25%.

נאכדעם ווי ס'ווערט לויט'ן פארשלאַג פון ה' נתן זיגמאַן אויסגעדריקט א צוטרויענס דער אַלטער באנק-פערוואַלטונג. ווערען דורכגעפיהרט די וואהלען פון ראט און פערוואַלטונג, וועלכער גיבען פאָלגענדע רעזולטאַטען: אין ראט ווערען געוועהלט די ה"ה: ראָגוסקי (דעיענט), יאַקוב דיאַמענט, יונה גאָלדבערג, קליינמאַן, דוד קאַרמאַן, ירמיהו גאָלדשטיין, באקמאן יאַנקעל, וו. אָדלער און ירחמיאל ביאַלסקי. אין דער פערוואַלטונג זענען געוועהלט געוואָרען די ה"ה: דוד פרענקעל, הערמאַן קאַנקוס און גבריאל זיגמאַן. אלס פערטרעטער: א. מאַנדעלקאָרן און איתמר גאַרפינקעל.

פאָליציי פעראָרדענט אונטערצונעמען די כשרות-שילדלעך פון דער גמינע.

לויט דער לעצטער תקנה פון ראַבינאַט זענען אין אלע היגע אידישע יאַטקעס, ווי אויך ביי אלע פלייש טי-

---

און אין וועלכע בייזע טהאַטען אָדער געשפּרעכען האָט זיך אויסגעדריקט איהר „קאָנטרעוואָלוציע", אין וועלכער זי ווערט בעשולדיגט. מאַריע האָט איהם דערצעהלט דעם גאַנצען אמת. ווי אזוי דער קאָמיסאַר און דערנאָך דער טשעקיסט האָבען זי פערפאָלגט מיט זייער ל י ב ע און זי מיט טעראָר געוואָלט צווינגען צו מיאוס'ע מעשים. קאָלעצקי האָט פערשטעהט זיך תיכף געמאָלדען וועגען אלעם. וואָס מאַריע האָט איהם דערצעהלט. דעם קאָמיסאַר און דעם טשעקיסט האָט מען שטרענג בעשטראָפט פאר זייער בעגעהר צו צווינגען אַנ'ערליך מיידעל אַראָבצוגעהן פון גלייכען וועג... וואָס אנבעטרעפט מאַריע'ן גופא. האט מען זי באַלד בעפרייט.

די טאַלמשינסקי'ס האָבען נישט געוואוסט ווי אזוי אָבצודאַנקען קאָלעצקי'ן פאר דער טובה, וואָס ער האָט זיי געטון. און זייער הייסטער בעגעהר איז געווען אָבצודינען זייער רעטער.

עס זענען אדורך עטליכע יאָהר. די טאַלטשינסקי'ס האָבען פערלאָזען מאָסקווא און אוריקגעקעהרט קיין ליטא אין זייער גוט.

דעם פערגאַנגענעם זומער איז משה קאָלעצקי אויך ענדליך אַראָפּגעקומען פון רוסלאַנד צוריק אין שאַוועל.

ווי בעוואוסט לעבט ליטא איצט איבער א שטאַרקען עקאָנאָמישען קריזיס. און משה האָט לאַנג נישט געקאָנט בעקומען קיין ארבייט..., דערווייל האָבען זיך די מאַלטשינסקי'ס דערוואוסט, אז זייער רעטער איז אַראָבגעקומען אין שאַוועל און ער האָט נעביך נישט וואס צו טוהן... דער פּריץ אליין איז געפאָהרען איינלאַדען זיין אמאָליגען שניידער'ס זוהן צו זיך און דעם בעגייטען פאָלוואַרק. משה האָט זיך נישט געלאָזט לאַנג בעטען. און מאַריע איז די ערשטע אַרויסגעלאָפען דעם גאַסט אַנטקעגען מיט אַנ'אונענדליכער פרייד... זי איז געווען גליקליך צו זעהן געזונד און פריש דעם. וועלכער האָט אזוי מוטיג בעשיצט איהר לעבען און איהר אונשולד. זי איז פאר שמחה אַזש געפאַלען משה'ן אויפ'ן האַלז;

משה האָט געמוזט פערברענגען ביי די טאַלטשינסקי'ס אַ לענגערע צייט, יעדעס מאָל, ווען ער פלעגט זיך קלייבען צוריק קיין שאַוועל, עפּיס ארבייט צו געפינען, פלעגען די גאַסטפריינדליכע פּריץ'טע און דער פּריץ און איבערהויפּט טאָקי די טאָכטער, מאַריע, איהם נישט לאָזען און ער פלעגט ווידער פערבלייבען..

אין אַ שעהנעם זומערדיגען פאַרנאַכט שפּאַצירענדיג מיט משה'ן צווישען די צייטיג-ווערענדיגע קאָרן, האָט זי איהם אנגענומען פאַר'ן האַנד און איהם ערקלערט, אַז זי ליבט איהם און זייט זייער ערשטער אונפערגעסליכער בעגעגעניש אין קעלער פון „טשעקא", קען זי איהם נישט פערגעסען; אבער ווי טייער ער איז איהר און ווי קיינער קאָן איהם פאר איהר נישט פערבייטען — דאָס האָט זי ערשט גענומען פיהלען, זינט זי האָט זיך מיט איהם צושיידט, ווען זי מיט איהרע עלטערען זענען אוועקגעפאָהרען קיין ליטא, און ער איז פערבליבען אין סאָוויעט רוסלאַנד...

משה האט געמוזט מודה זיין, אז ער האָט איהר אויך קיינמאָל נישט פערגעסען, און אז ער איז געווען גליקליך, ווען איהר פאָטער איז געקומען איהם אָבפיהרען צו זיי... ער האָט זי אָבער צוגערעדט, אז זי זאָל זיין פאָרזיכטיג מיט איהרע געפיהלען און נישט צו האַסטיג זיי ענטפּלעקען פאַר איהרע פריצישע עלטערען... זי האָט עס אָבער נישט געוואָלט הערען, און זי

שען פון די יודישע קצבים אויפגעהאנגען געווארען שילדלעך מיט דער העברעאישער אויפשריפט „בשר כשר“. דעם פאריגען פרייטאג האט די פאליציי פעראָרדענט די שילדלעך ארונטערצונעמען צוליב דעם, וואס דער אינהאלט אויף די שילדלעך איז אויפגעשריבען בלויז אין דער העברעאישער שפראך, אהן דער פוילישער איבערזעצונג.

די פאליציי האט אויף א סך ערטער, וואו די שילדלעך האבען געהאנגען, צונויפגעשטעלט פראטאקאלען.

לויט ווי מ׳גיעט אונז איבער, זענען געמאכט געווארען עטליכע צעהנדליג פראטאקאלען און אלע געגען דער גמינע.

ס׳איז אגב כדאי צו דערמאנען, דאס פאראיאהרען, בשעת דער ראבינאט צוזאמען מיט אלע היגע רביים האבען ארויסגעגעבען אויפרופען וועגען שחיטה ענינים, בלויז אין דער העברעאישער און יודישער שפראך, האט די פאליציי אויך דאמאלס פערפיהרט א פראצעס געגען דער גמינע און דאס געריכט האט דערנאך בעפרייט די גמינע פון יעדער שטראף.

די טהעטיגקייט פון רעטונג׳ס-קאמיטעט.

די ארבייט פון רעטונג׳ס-קאמיטעט געהט-צו זעהר אינטענסיוו. ביז היינט זענען פערעיעסטרירט געווארען העכער 1,200 פאמיליעס. קארטען אויף פראדוקטען זענען שוין פערטיילט געווארען איבער 500. איבערהויפט לענט דער קאמיטעט אכט אויף די בכבוד׳דיגע געפאלענע פאמיליעס. וועגען וועלכע דער קאמיטעט בעמיהט זיך ס׳זאל זיין שטרענג-פערטרוילעך. דער קאמיטעט האט זיך פערשאפען א ספעציעל געוועלב אויף קיל נסקי 19.

דארט ארבייטען פרייוויליג ביים פונאנדערטהיילען די פראדוקטען 15 בעלי-בתי׳שע און אינטעליגענטע פרייליינס.

דער קאמיטעט האט איינגעפיהרט א נייעם סיסטעם ביים פונאנדערטהיילען די קארטען אויף די פראדוקטען. עס ווערט צוגעשיקט יעדען איינעם אין שטוב אריין דורך ספעציעלע פערטרויאונגס-מענער. דאס וועט איינברענגען פון איין זייט די נעמער צייט, וואס זיי האבען פריהער געמוזט פטר׳ען, ווארטענדיג אויף די קארטען, און פון דער צווייטער זייט, כדי מ׳זאל אויך נישט ברויכען אויסרופען אלע נעמען, ווי דאס איז פריהער געווען.

דער קאמיטעט טרעט אויך צו, צו דער פסח אקציע און צו דעם צוועק איז שוין איינגעקויפט געווארען 800 קילא צערעס דירעקט ביי דער פירמע מיט אנ׳הנחה פון 4 סענט אויפ׳ן קילא לויט הורט-פרייז.

ס׳איז בעזונדערס כדאי צו דערמאנען, דאס דער אפעל און די הייסע אויסרופען פון רעטונג׳ס-קאמיטעט האבען געפינען א ווארימען אבקלאנג ביי אונזערע ראדאמער בעלי בתים, וועלכע נעמען אויף די דעלעגאטען פון קאמיטעט בתשואות חן און שענקען לטובת דעם הילפס-אקציע ש ע ה נ ע נדבות. ביז היינט איז געזאמעלט געווארען ביי פאלגענדע אנגעזעהנע בעלי בתים: לעשטש 250 זל. לעסלער 200 זל. קדיש העלצמאן 100 זל. שלמה קורץ 100 זל. אלי׳ קאנער 100 זל. איטשע מרגליות 75 זל. לאסטמאן 100 זל. משה רובינשטיין 150 זל.

א. א. ו.

שיער נישט עלילת דם.

פארינען דאנערשטאג איז צום יודישען שניידער, וואס וואהנט אויף לובלינער 24 געקומען א קריסטליך יונגעלע מעסטען זיין בעשטעלט אנצוגעל. נאכ׳ן מעסטען איז דאס יונגעלע אוועק און נישט מעהר זיך אומגעקעהרט א היים. צומארגענס פרייטאג, ווען דאס יונגעלע איז נאך אלץ נישט געקומען א היים, איז די מוטער געלאפען צום שניידער מיט א געוואלד, מען זאל איהר אפגעבען דאס קינד. אויף די תשובה פון די שטוב-מענשען, אז איהר יונגעלע איז נאך נעכטען, באלד נאכ׳ן מעסטען, אוועקגעגאנגען פון דאנען, האט די מוטער אויפגעהויבען אנ׳צליארם, דאס די יודען האבען איהר קינד גע׳שחט׳ען אויף פסח צו די מצות. אויף איהרע געשרייען איז זיך תיכף אנגעלאפען א גרויסער עולם און א פאליציאנט, וועלכער האט דורכגעפיהרט א רעוויזיע ביים שניידער, אבער קיין שום פערדעכטיגעס, נאטירליך, נישט געפונען. בינו לבינו איז אנגעקומען דער סטרוזש פון הויז 28 אויף דער זעלבער גאס און ערקלערט, צו דאס יונגעל געפינט זיך ביי איהם. ער איז דאנערשטאג געקומען צו זיין זון, וועלכער איז זיינער א חבר און אזוי ווי ער איז זיך פערזעסען שפעט אין אווענד, איז ער שוין געבליבען ביי איהם נעכטיגען. נאך דער דאזיגער ערקלערונג, האט זיך דער עולם בערוהיגט און זיך פונאנדערגעגאנגען.

ראדאם האט הצלחה, מען טיילט אומזיסט שוה-פאסטע.

די פירמע „מארי“ פון ווארשא, האט היינטיגע וואך פונאנדערגעטיילט אין ראדאם אומזיסט א שיינע פאר טויזענד פודעלקעלעך מיט שוה-פאסטע. די דערמאנטע פירמע בעגנוגענט זיך נישט בלויז מיט צייטונג׳ס-רעקלאמעס, נאר זי רעקאמענדירט איהר אויסארבייטונג דורך פאקטישע איבערצייגונגען, וואס קאסטען נישט קיין געלד.

אויף די צווייטע וואך, ווען די זעלבע פירמע, צוליב רעקלאמע-צוועקען פונאנדערטהיילען אומזיסט איבער די ראדאמער גאסען ביז א 15 טויזענד אזעלכע פודעלקעלעך.

אז מען זאגט, ראדאם האט הצלחה!..

פערזענליכעס

דער יודישער לאווניק ד״ר מולער איז צוליב קראנקהייט׳ס-סיבות נישט טהעטיג געווען א לענגערע צייט אויף איהר פאסטען אין מאגיסטראט. די לעצטע וואכען האט זיך איהר געזונד-צושטאנד פערבעסערט, און די נאהענטסטע צייט נעמט זי איבער צוריק איהר אמט אלס לאווניק.

ס׳גרינדעט זיך א ישובה אין ראדאם.

קיין ראדאם איז געקומען א גרופע בחורים פון דער נאווארדאקער ישובה מיט צוויי ראשי ישובות, וועלכע ווילען דא גרינדען א ישובה און צונעמען תלמידים פון ראדאם און פראווינץ.

כדי איינצואָרדנען די דאזיגע לומדי תורה, האט זיך נעגרינדעט א ספעציעלער קאמיטעט, וועלכער פעראינטערעסירט זיך מיט זייער מאטעריעלער לאגע און העלפט אגב אויך צו פערווירקליכען די שטרעבונג וועגען גרינדען די ישובה.

האט אפען ערקלערט פאר איהר פאטער און פאר איהר מוטער, אז זי איז פערליבט אין „מויסאס קאלעצקאס“, און אז זי וויל אונבעדינגט מיט איהם הייראטען...

דעם פריץ און דער פריצ׳טע האט די בשורה געטראפען, ווי א דונער אין מיטען העלען טאג.

באלד האט זיך געענדערט די פריינדשאפטליכע בעציהונג פון דעם אלטען פריצישען פאר צו זייער פריהערדיגען רעטער און בעשיצער און כדי פון איהם פטור צו ווערען האבען זיי זיך נישט אפגעשטעלט אפילו פאר אזא שענדליכען טהאט, ווי מסר׳ן זייער פריהערדיגען רעטער פאר דער ליטווישער געהיים-פאליציי, אז ער משה, איז א באלשעוויק, א גרויסער בעאמטער פון דער „טשעקא“ און אז ער איז ספעציעל אראפגעשיקט געווארען אהער פון סאוויעט-רוסלאנד מיט א געהיימער שליחות צו-צוגרייטען אין ליטא א באלשעוויסטישע רעוואלוציע...

צוליב אזא מסירה ווערט מען אין ליטא, אהן שום געריכט און אהן שום אויספארשונג, גאר גיך קורצער מיט א קאפ... א גליק נאך, וואס משה האט פון דערווייטענס בעמערקט, אז די פאליציי געהט צו איהם אין וואוינונג מיט א וויזיט, האט ער זיך ארויסגע־גנב׳עט דורך א הינטערשטער טהיר און מיט זייטיגע וועגלעך און געסלעך איז ער אנטלאפען אויסער׳ן שטאדט. און אין דער זעלבער נאכט, האט ער זיך אריינגעגנב׳עט קיין דייטשלאנד... ווען די שעהנע מאריע איז אויף מארגען איהם געקומען בעזוכען, האט זי זיך דערוואוסט, וואס עס איז פארגעקומען... זי איז אזוי פערצווייפעלט געווארען פונ׳ם אבפאהר פון איהר געליבטען, אז זי האט בעשלאסען צו בעגעהן זעלבסטמארד. און בעת די לעצטע קריסטליכע חנאות, ווען אינ׳ם הויף פון די טאלטשינסקיס זענען זיך צונויפגעפאהרען פיל געסט, כדי זיך משמח צו זיין, האט זי זיך אריינגעשאסען מיט א רעוואלווער א קויל אין דער ברוסט.

דער טויט איז אבער צו איהר נישט געקומען מיט איינמאהל. צוויי טעג האט זי זיך געמאטערט, און די איינצעלנע מינוטען, ווען צו איהר האט זיך אומגעקעהרט דאס בעוואוסטזיין, האט זי געזאגט צו די דערשלאגענע עלטערען, וועלכע זענען נעבען איהר געזעסען:

„איך האב מיר מיין לעבען גענומען נישט צוליב האפנונגסלאזער ליבע, נאר צוליב דער שאנדע, אז מיין פאטער האט געקאנט זיין אזוי אונדאנקבאר און איבערגעבען אין הענקערישע הענד יענעם, וועלכער האט אונז אלעמען געראטעוועט פון דעם הענקערס הענד... דער פינסטערער קבר איז מיר פיל ליבער פון אייער הויז!...“

דאס זענען געווען איהרע לעצטע ווערטער...

קעלצער אבטיילונג

זינלאזע בעשלוסען

דער פערדריסליכער אינצידענט מיט'ן טרויריגען פינאל, וואס איז נישט לאנג פארגעקומען צווישען א היגען בעקאנטען כלל-טוער מיט אונזער'ן א מיטארבייטער, איז נאך פריש אין זכרון און קען נישט אזוי לייכט אריבער גיהן צו דער פערגאנגענהייט צוליב דעם בעשלוס, וואס איז אנגענומען געווארען דורך דעם האנדווערקער-פעראיין בנוגע אונזער צייטונג און איהרע מיטארבייטער אין קעלצער אבטיילונג.

עס איז פערשטענדליך, אז א אינסטיטוציע, אין וועלכער אזא אנגעזעהענע פערזאהן, ווי ה' גאלדשיידער, ווי אויך זיינע פערדינסטען ביים בויען און ארגאניזירען דעם האנדווערקער-פעראיין אין קעלץ, קען נישט גלייכגילטיג אריבערגעהן איבער אזא פאר-פאל און זיך נישט נעמען דעם כבוד פאר איהרען א חבר, א העדען-פארזיצענדער. אבער יעדער זאך מוז זיין אויסהאלטעוודיג און לאגיש דערלאזבאר. בפרט מיט א בעשלוס, וועלכער שטיצט זיך אויף א רעזאלוציע און דארף עפענטליך געמאלדען ווערען.

ווען מען נעמט אין אכט די אלע דראהונגען מיט די ווייטגעהענסטע מיטלען געגען די חברים פון קעלצער אבטיילונג, זעהט מען, ווי מען האט זיך נישט ערנסט בעצויגען צו אזא ענין און צו שנעל ארויסגעטראגען א בעשלוס, וועלכער געהט ווייט נישט אריין אין דער קאמפעטענץ פון א פראפעסיאנעלער אינסטיטוציע. מען האט אבסאלוט נישט גערעכענט זיך מיט'ן סטיל פון דעם ארטיקעל און אויך דעם זשאנר, אין וועלכער דער ארטיקעל איז געשריבען געווארען, וועלכער זאל אזוי שטארק פוגע בכבוד געווען אין אזא פערדינסטפולען פערזאן, ווי דער ה' גאלדשיידער.

מען האט זאגאר נישט געפונען פאר נויטיג צו בעמען אין אכט, אז געזעלשאפטליכער טוער'ס מוזען זיך אונטערווארפען דער עפענטליכער מיינונג און דער שרייבער פון א פעליעטאן נעמט אבסאלוט נישט ערנסט זיין טעטיגקייט, ווייל ער איז מצהר אויסען א קאמפענטאלען עפעקט, איידער א געטרייע און בוכשטעבליכע חאראקטעריסטיק.

אנדערש וואלט דאס אויסגעזעהן אין א לייט ארטיקעל אין א ערנסטער פארם, וואו יעדער זאך מוז געטרוי און ריכטיג אפגעשאצט ווערען, און פאר וועלכען דער מחבר מוז זיין פעראנטווארטליך.

צו-גוט איז אונז בעקאנט די פערזאהן פון ה' גאלדשיידער, אז מיר זאלען אונטערען דרוק פון א פעליעטאן בייטען אונזער מיינונג וועגען זיינע פערדינסטען און ארבייט אויפ'ן קעלצער בארען, און עס וואלט שוין לאנג זיך געענדיגט מיט א סאטיספאקציע, פאר דעם אדער יענעם צד, ווען נישט די אונבערעכענטע און אויף דער קניה-געמאכטע רעזאלוציע פון דעם האנדווערקער-פעראיין, וואס איז אנגענומען געווארען דעם 13-טען פארייגען חדש אויף דער אויסערגעוועהנליכער אלגעמיינער פערזאמלונג. עס איז איבעראל נישט צו פערשטעהן, אזא שטעלונג, דאן ווען עס איז נישט אויסגענוצט געווארען די אלע אנדערע מיטלען מיט וועלכע מען קען רעאגירען אויף אזעלכע פאקטען. ווען א „פעראנטווארטליכע" אינסטיטוציע טראגט ארויס א זעלכע בעשלוסען דארף זי וויסען, אז עס עקזיסטירט גאנץ אנדערע מיטלען, וועלכע קענען אויסגענוצט ווערען דורך דעם אנגעגריפענעם צד, ווי דורך ווארט, אדער שריפט א-ער עווענטועל אנ'ערען געריכט. און ווען די אלע מיטלען ברענגען נישט א געווינשטענעם רעזולטאט, דאן קען מען ארויסשטעלען אילטומאטיווע פאדערונגען.

אבער דער בעשלוס, וואס טראגט דעם חאראקטער פון תקיפות און אנטראשען, קען נאר שלעכט אויסגעטייטשט ווערען, שאפט א פרעצעדענס אויך פאר אנדערע אינסטיטוציעס, וועלכע וועלען אזוי ארום טעראריזירען דעם רעדאקציאנס-קאלעגיום, אום צו פארשטעלען פאר דער עפענטליכקייט זייערע טהאטען אזוי ווי זיי איז בעקוועם און געווינשען.

אויף אזא גליטשיגען וועג וועט זיך דאס רעדאקציע קאלעגיום פון קעלצער אבטיילונג נישט לאזען און וועט יעדער ערשיינונג שטרענג און אביעקטיוו בעהאנדלען אויך אויף ווייטער.

אזוינע ב ע ש ל ו ס ע ן קענען נאר מאכען א ק א מ י ש ע ן איינדרוק אויף די אלע, וועלכע פערשטעהען די אויפגאבען און בעציהען זיך ערנסט צום איינציגען יודישען ארגאן אין קעלצער קרייז.

א. ס.

די זיצונג פון קהלה-ראט

דעם 25-טען פעברואר ה. י. איז פארגעקומען א פלענאר-זיצונג פון קהלה-ראט.

נאכן איבערלייענען די פראטאקאלען פון די לעצטע 3 ראט-זיצונגען האט דער פארז. פון ראט ה' זאגייסקי מיטגעטיילט, אז ס'זענען איינגעפלאסען 2 בריעף: איינער פון סוחרים-פעראיין, פאדערענדיג צו רעדוצירען דעם קהלה-ביודזשעט אויפן יאהר 1926 ביז א מינימום און דער צווייטער פון א גרויסע קעלצער איינוואוינער, אויסדריקענדיג זייער פראטעסט, פאר וועלען הצ-כערען דעם קהלה-ביודזשעט אויפן היי-ערריגען יאהר.

נאך דער דיסקוסיע, איז בעשלאסען געווארען איבערצוגיין איבער דער פראגע צום טאג-ארדנונג.

דער פארז. ה' זייגייסקי האט ווייטער מיטגעטיילט, אז ער האט ערהאלטען פון ה' לעוו א בריעף, צוגעשיקט דורך דער עמעריטקע גאטפריד, בעטענדיג דער קהלה, איהר צו באשטימען א בעזונדערע פענסיע, ווייל

ווי אזוי מען דארף שרייבען אין א צייטונג!

(מאנאלאג פון א נישט געדרוקטען שרייבער).

זעהט איהר, שרייבען אין א צייטונג דארף מאן קענען. מען דארף וויסען פון וואס און פון וועמען צו שרייבען. איך מיין טאקי אקעגען דאס „ראדאמער-קעלצער לעבען", אוי וואס זאל איך זאגען, אז כ'דערמאן מיך אן דער צייטונג, אזוי צושפילט זיך אין מיר דער גאנצער כח-הדם. איך געה פשוט פון די כלים ארויס, ווייל ווי איז דאס געהערט געווארען, אז א צייטונג זאל האלטען די גאנצע צייט אין איין קריטיקירען, אין איין טשעפען יענעם. א צייטונג פערשטעהט איהר מיך לויט מיין מיינונג, דארף זיין א ארגאן, וואס זאל ברענגען אין דער שטאדט שלום און צופרידענהייט און נישט יענעם קריטיקירען און טאקי דערפאר מוז אומבעדינגט דער גאנצער קעלצער קאלעגיום אויפגעלעזט ווערען און עס דארף אויף זייער ארט צוזאמענגעשטעלט ווערען א גאנץ נייער קאלעגיום, וואו זאל זיך געפונען פערטרעטער פון פערשידענע פעראיינען, ארגאניזאציעס, אינסטיטוציעס, אזוי, אז יעדער זאל קענען פערטיידיגען זיין ריכטונג... און נישט לאזען הפקר די עפענטליכע מיינונג... און צווייטענס ווידער, פעלט דען אויס וואס צו שרייבען? מען דארף נור דוקא צו קריטיקירען? איך, ווען מען וויל נור מיר געבען אנ'ארט, וואו צו דרוקען אין א צייטונג, וואלט איך געהאט א סך טעמעס, פון וואס צו שרייבען. וואס! איהר לאכט? א-הא מיינט, אז קענען שרייבען, דארף מען דוקא האבען אזא שווארצע טשופרינע, ווי דער שווארצער קעניג? א זשורנאליסט. פערשטעהט איהר מיך, דארף נור האבען א גוט אויג, א תב-עת עין, ער זאל קענען יעדער זאך גוט אויפפאסען און דאן איז שוין דא פון וואס צו שרייבען. אט זעהט איהר למשל, די צוויי יודענעס, וואס שטעהען ביידע מיט בייגעל אין איין טויער אויף די קליינע גאס א קעגען איבער פינקעלשטיינ'ס וואורשטען געשעפט. פארוואס טאקי, באמת, זאל א צייטונג נישט רעאגירען דערויף און צולאזען צו אזא הפקרות, ווי איין יודענע זאל גיהן דער צווייטער אין דער פרנסה אריין. מיר יודען, זענען דאך עפיס בני רחמנים, און וויבאלד, אז מען געהט צו צו איין יודענע קויפען, שפרינגט באלד אונטער די צווייטע — פאניע לעבען, קויפט ביי מיר, מיינע בייגעל זענען פרישער — אזוי אז מען בלייבט שטעהן און מען ווייסט נישט וואס צו טהוען. צי קענען טאקי די צוויי יודענעס נישט שטעהן יעדערע בעזונדער אין א טויער? און פארוואס טאקי זאל דעם איינעמס פינקעלשטיינען שטענדיג אויספעלען צום וואורשט מושטארדע? ווי אויך דאס, ווען די סטראזשאקעס האבען שוין אנגעלעגט א נייעם געוואלד-גלאק, אז ער קלינגט הערט מען איבער'ן גאנצען שטאדט אין אין דער מקוה איז

א־הר איינ־קעל, דער שוחט, בן־ציון גערשט, וועלכער האט זי בעדארפען אויסהאלטען, וויל א־הר נישט געבען איהר געברויך און דעריבער געפינט זי זיך אין א שלעכטער לאגע.

נאך דער דיסקוסיע, האט דער ראט אנערקענענדיג, דאס דער בריעף טראגט א פריוואטען כאראקטער, ווייל ער איז אדרעסירט צום ה׳ לעוו און נישט צו דער קהלה,— בעשלאסען דעם בריעף נישט צו בעטראכטען. אזוי ארום זענען צעקלאפט געווארען די פאליטישע קאמבינאציעס פון דער „מינדערהייט" צו שאדענען דעם נייעם שוחט גערשט, וועלכער געהער נ־שט צו זייער לאגער נאר צו דעם „מזרחי". אויפ׳ן פערלאנג פון עטליכע ראטמענער איז אנגענומען געווארען די אויסבעסערונג, אז מ׳זאל די פראגע איבערשיקען צו דער פערוואלטונג.

נאכהער א־ז מען צוגעטרעטען צו בעטראכטען וועגען די פסח־אקציע.

נאך דער דיסקוסיע און פערשידענע פארשלאגען, איז בעשלאסען געווארען צו נעמען א אבצאהל פון 10 זל. פון יעדען מעטער פסח׳דיג מעהל, וועלכעס וועט גע׳כשר׳ט ווערען דורכ׳ן ראבינאט. פון די 10 זלאטעס גייט אראב צו 1 זלאטע פאר׳ן ראבינאט, רעכענדיג, אז פון מעהל וועט די קהלה נישט האבען מעהר ווי 3,000 זלאטעס און די סומע אויף קמחא־דפסחא איז א צו קליינע. א־ז בעשלאסען געווארען צו נעמען פון די קאנטריבוענטען א קאנטא אויפ׳ן עטאט פון יאהר 1926 א סומע פון נאך 5000 זלאטעס, ס״ה 8,500 זל. דערפון 7000 זל פאר קמחה און 1500 זלאטעס צו געבען עסען די יודישע ארעסטאנטען און מיליטער־לייט גאנץ פסח. און די מיטגלידער פון ראט און פערוואלטונג זענען מחויב אויפצומאהנען ביי די קאנטריבוענטען, יעדער לויט זיין רעוויר, לויט די טעכנישע אנווייזונגען פון דער פערוואלטונג.

נאך דעם, ווי ס׳איז ערלעדינט געווארען די פראגע וועגען דער פסח—אקציע, איז אויסגעוועהלט געווארען א שטענדיגע רעוויזיאנס־קאמיסיע פון 6 פערזאן ה״ה: ליכטענשטיין, מאשקאוויץ, לעוו, זאלצער, מ. ד. אייזענבערג און מאנעטא.

צום סוף איז נאך גערעדט געווארען וועגען די 5000 זלאטעס, וואס דאס בוררים־געריכט האט אנערקענט פאר דער פרוי איטע סקורעצקא, די אלמנה נאכ׳ן פערשטארבענעם קהלה־סעקרעטאר, יעקב סקורעצקי מיט׳ן תנאי, אז זי זאל אפגעבען די וואוינונג, 3 צימערן, וועלכע געהערען דער קהלה. אזוי ווי די דיסקוסיע, וועלכע איז געווען זעהר שטורמיש, האט זיך פערצויגען ביז שפעט ביי נאכט, האט דער פארז. צוליב דער שפעטקייט פון דער שעה, געשלאסען די זיצונג און די פראגע פון דער פרוי סקורעצקא וועט שוין ענטגילטיג ערלעדיגט ווערען אויף דער קומענדיגער ראט־זיצונג.

איצט שטעהט שוין אויפ׳ן טאג־ארדנונג די בודזשעט־דעבאטע און נאך עטליכע וויכטיגע פראגען.

שבת דעם 6־טען ה. ח. 8 א זייגער אוועבד און זונטאג דעם 7־טען ה. ח. זענען פארגעקומען 2 ראט זיצונגען. אויף די זיצונגען איז שוין בעטראכט געווארען דער בודזשעט און איז בעשטעטיגט געווארען. אויספיהרליך אין קומענדיגען נומער.

ירוק.

די ענערגישע ארבייט פון קעלצער רב, הרב ראפאפארט לטובת דער רעטונגס־אקציע.

מיט א לענגערע צייט צוריק האט זיך דער קעלצער־רב הרב ראפאפארט געוואנדען צום רעליעף קאמיטעט פאר די קעלצער לאנדסלייט אין אמעריקא וועגען שטיצע פאר די קעלצער אידען. און ווי ט׳ווייזט זיך ארויס פון די בריעף, וואס דער קעלצער רב האט די וואך ערהאלטען פון אמעריקא ווערט דארט געפירט א ברייטע פארצווייגטע אקציע לטובת די קעלצער יודען, אלס בעוויז קאן דינען די אויפרופען פון די אמעריקאנער אידען צו די קעלצער לאנדסלייט אין אמעריקא. וועלכע דער קעלצער רב האט אויך ערהאלטען (די צוויי אויפרופען וועלען מיר פערעפענטליכען אין נעכסטען נומער).

ס׳וואלט זעהר כדאי געווען, אז אלע רבנים פון דער פראווינץ זאלען נאכטהון דעם שיינעם טהאט פון דעם זעהר געעהרטען קעלצער רב ווי אויך אלע כלל טהוער בכדי צו לינדערען די הערשענדע נויט,

ווי מ׳רעכענט זאל די שטיצע פון אמעריקא אנקומען קיין קעלץ נאך פאר פסח.

ח. ז.

פון דער אידישער סוחרים־באנק אין קעלץ.

זונטאג דעם 14־טען ה. ח. קומט פאר אין אייגענעם לאקאל, וועסאלע גאס № 22, די יערליכע אלגעמיינע פערזאמלונג מיט פאלגענדען טאג־ארדנונג: 1) ערעפנונג און וואהלען פון א פארזיצענדען; 2) בעשטעטיגען דעם בילאנס פון יאהר 1925 לויט׳ן פארשלאג פון דער רעוויזיאנ׳ס־קאמיסיע 3) בעשטעטיגען דעם בודזשעט אויפ׳ן יאהר 1926 4) פערגרעסערען דעם צוזאמענשטעל פון דער פערוואלטונג פון 3 אויף 4 פערזאן און 5) דערגענצען די וואהלען אין ראט און אין פערוואלטונג פון קעלצער סוחרים־באנק. די אידישע כוחרים־באנק זאל די טעג בעקומען א גרעסערע סומע געלד פון „דזשוינט", וועט זי אויך קאנען געבען בילליגע קרעדיטען. די באנק קאן אויך פעראייניגט ווערען מיט׳ן סוחרים פעראיין. עס ליגט דעריבער אין אייערע אייגענע אינטערעסען, אז איהר זאלט קומען מאסענווייז און פינקטליך.

פון יודישען טעאטער.

די יודישע טרופע וואס האט געווילט א געוויסע צייט דא אין קעלץ און זיך ערווארבען גרויס סימפאטיע ביים היגען יודישען טעאטער פובליקום איז די וואך געפאהרען גאסטראלירען אין סאסנאוויעץ, וואו זי וועט דארט שפילען א קורצע צייט און צוריק קומען מיט א גאנץ נייעם רעפערטואר.

נאך אלץ פא־האן דער אלטער פייפער, אז ווען ער פייפט, הערט מען איהם קוים און אזויערנאך קומען טאקי א כך יודען צו חילול השבת... און דאך ווערט פערשוויגען, קיינער רופט זיך קיין ווארט אן, ס׳פעלט קיינעם נישט איין אנצושרייבען א ארטיקעל וועגען די קעלצער לבנה־נעכט פארוואס טאקי א נאכט, בעת עס לייכט נור די לבנה בר־ענגט זיך שוין דער מאגיסטראט איין געלד און די עלעקטרישע לאמפען ברענען שוין נישט און עס איז חושך און פינסטער איבער׳ן גאנצען שטאדט..

איך ווייס, אייך געהט גאר נישט אן אזעלכע זאכען. אייך געהט גאר נישט אן, וואס עס איז אהערגעקומען א פרעמדער און פערכאפט די גאנצע זייבעטע מלוכה און האלט די גאנצע צייט אין איין קריטיקירען אינזער שטאדט. ווען איהר זאלט נור זיין, ווי איך, וואלט א־הר אנדערש געזאגט. א־ך האב ליב די שטאדט מיט בלוט און ביין. יעדערס שטיינדעל דא, יעדערס הייזעל, אפילו יעדערע שילד איז מיר ל־ב... זעהט א־הר, אזוי ווי איהר קוקט מיך אן, האב איך אויך נישט קשה א טאלאנט. א־ך שרייב אויך ארטיקלען און פעליעטאנען, אבער איך קריטיקיר קיינעם נישט, פערקערט, איך ליב יעדען איינציגען כלל־טוער ביז אין הימעל ארייך. איך פערשטעה, אז יעדער כלל־טוער וויל נור מען זאל איהם ליבען און זאגען שבחים... און פארוואס טאקי נישט, דאס גיט איהם מוט און ענערגיע צו ווייטערדיגע ארבייט און דערפאר טאקי וויל מען מיינע ארט־קלען נישט דרוקען, און אויב ס׳זאל ווייטער אזוי געהן, וועלען זיך נאך אלע כלל־טוער אבזאגען פון זייערע אמטען און עס קען חלילה ווערען א תל פון דער גאנצער שטאדט. און די שרייבערלעך פון די צייטונג געט דאס גאר נישט אן, זיי ארט נישט די רעזאלוציעס, וואס דער היגער האנדווערקער־פעראיין האט אנגענומען, אז אין פערלויף פון פיערצעהן טעג מוז ווערען אפגעשטעלט די גאנצע טעטיגקייט פונ׳ם קעלצער רעדאקציאנ׳ס־קאלעגיום, נור זיי שרייבען זיך ווייטער זייערע חוצפה׳דיגע ארטיקלען און דער קעניג זיצט נאך אלץ אויפ׳ן טראן מיט׳ן סצעפטער אין האנד און פרעגט גאר נישט נאך זיין בע־עולה׳ט פאלק.

היינט זשע פרעג איך אייך, ווי האלט מען דאס איצט? אוי, ווען איך זאל נור האבען א ארט, וואו צו דרוקען מיינע ארטיקלען. איך וואלט נישט געשריבען וועגען שילדען און שוויסטקעס און נאך אזעלכע נארישקייטען... און אז עס וואלט אויפגעקומען ביי עפיס, וואלט איך געשלאפען, זיך גאר נישט געמאכט זיך זעהן, וואס עס טהוט זיך אלץ אפ... איך וואלט אייך אלע כלל טוער און קהלה־פערזארגער געלויבט און געבענשט, ווי דער רב פערלמוטער אין זיין צייט אין סיים...

כ׳בעט אייך, קעלצער יודען, שאפט פאר מיר א צייטונג, כ׳האב שוין אפילו א פסעוודאנים צוגעפאסט צו מיינע ארטיקלען: „מיין באבעס דאנה", נור קיין פעטש זאלט איהר מיר נישט געבען. דאס האב איך פיינד...

מ. חושך.

ג. ה' רעדאקטאר!

אזוי ווי די היגע „סלאווא" האט אפגעדרוקט אין נומער פון 28 פעברואר ה. י. אן ארטיקעל, וועלכעס האט אונז, די אזוי גערופענע טעכניקער-דענטיסטען אויסדריקליך געשאדענט, פאר-שטעלענדיג נישט ריכטיג דעם אמת'ן בשטאנד און אזוי ווי די זעלבע „סלאווא", האט פראך איהר אייגענע הבטחה, נישט אפגעדרוקט אונזער ערקלערונג, אויפהאלטענדיג זי אומזיסט 10 טעג ביי זיך און אהיינגעפיהרענדיג אונז אויף אזא אופן אין א מצות — זענען מיר געצוואונגען העפליך צו בעטען דעם ג' א' רעדאקטאר, אבצודרוקען אין זיין לעזבארען צייטשריפט די ביגעלייגטע ערקלערונג, וועלכע צושלאגט די נישט ריכטיגע, אונז געמאכטע פאָרוואורפען, און שטעלט פאר דעם מצב פון די טעכניקער-דענטיסטען.

פאר דעם אמת

אין נומער 22 פון „סלאוואָ" פון 28/1 ה. י. — האט זיך געוויזען אן ארטיקעל א. ג. „וועגען געזעץ ארום דעם אויספיהרען די דענטיסטישע פראקטיק" אונטערגעשריבען דורך די פערוואלטונג פון פראפעסיאנעלען פעראיין פון ארצט-דענטיסטען, אפטיילונג אין ראדאם.

ס'איז זעהר אנשטענדיג פון אויבענדערמאנטען פעראיין פון ארצט-דענטיסטען, „וואס ער נעמט אויף זיך דעם בירגערליכען חוב, כדי בעוואוסטזיניג צו מאכען די היגע געזעלשאפט וועגען דעם ענין". ס'איז אבער א גרויסער שאד, אז ווענדענדיג זיך צו דער אונבעוואוסטזיניגער היגער געזעלשאפט, האט דער דערמאנטער פעראיין נישט בעוויליגט צו בעלייכטען דעם ענין גענצליך, פון גרונד אויס, דען טייל-מאל נעמט אן אזא ערקלערונג גאר א פערקערטען כאראקטער, אבער אנדערש אנגערופען, דאס אויבענדערמאנטע ארטיקעל זאגט אונז, למשל, אז דאס אנגעגעבענע געזעץ, גיט דאס רעכט די טעכניקער-דענטיסטען, זעלבסשטענדיג צו מאכען הייל-מיטלען, וועלכע געהען אריין אין דער קאמפעטענץ פון די ארצט-מאכס. דערווייל זאגט דער פאר. 16 פון דערמאנטען געזעץ-פראיעקט, אז אין דער הויפט-שטאדט ווארשא און אין די וואיעוואדזטוועס: ווארשאווער, לאדזער, קעלצער, לובלינער, ביאליסטאקער, ווילנער, פאלעסיער, נאוואגראדזקער און וואלענער קענען זעלבסשטענדיג אויספיהרען די טעכניש-דענטיסטישע טעטיגקייט, אויב זיי בעזיצען די פוילישע בירגערשאפט, נאר די טעכניקער-דענטיסטען, וועלכע וועלען זיך ארויסווייזען מיט א צוועלף-יעהריגער פראקטיק, דורכגעמאכט אויף די אויבען אנגעגעבענע געביטען ביז'ן 1-טען יאנואר 1927 יאהר — און וועלען בעלייגען אנ'עגזאמען אין די ראמען און אין טערמין, אנגעגעבען אין א פעראָרדנונג פון אינערן-מיניסטער. פערגלייכענדיג יענעם ארטיקעל 16 פון געזעץ-פראיעקט, זעהט מען א גרויסען חילוק צווישען איהם, און דער אינטערפרעטאציע, וועלכע עס האט אנגעגעבען דער פעראיין פון די ארצט-דענטיסטען. זאלען די ספעציאליסטען אזוי זיין פערטהוען מיט פראפעסיאנעלע ארבייט, אז וועלענדיג פלוצלינג בעוואוסטזיניג מאכען „די גוטהערציגע און נאאיווע געזעלשאפט" וועגען דעם פארשטעהענדען אומגליק — האבען נישט בעוויזען צו פערשטעהן דעם טעקסט, דאכט זיך גענוג נישט קאמפליצירטען און אגב פערשטענדליכען. צי האבען זיי אנ'אנדערען ציעל... אין זייער אייגענער אינטערפרעטאציע?

וואס בעווייזט יענער ארטיקעל? — צי האבען אפשר די ארצט-דענטיסטען פלוצלינג בעשלאסען אליין זיך צו נעמען אויספיהרען די טעכניש-דענטיסטישע ארבייטען ניין, די טעכניקער דארפען — לויט'ן פערפאסער פון אויבענדערמאנטען ארטיקעל — ווייטער צו ארבייטען ביי די ארצטען און ווייטער אויסצופיהרען אלע טעכניש-דענטיסטישע ארבייטען. דא גייט פון עפעס אנדערש: מ'דארף, אז צווישען פאציענט און טעכניקער זאל עגזיסטירען א געוויסער מין פערמיטלער.

אין דער פראקטיק דארף דאס אויסקומען אזוי: היינט פאר מאכען א קאראנע צאלט מען 30 זל. פון וועלכע דער טעכניק בעקומט 10 זל. און די רעשט נעמט דער ארצט. דעריבער וועט זיין אונבאקוועם פאר די ה"ה ארצט דענטיסטען, אויב דער פאציענט וועט זיך בעשטעלען א קאראנע, אדער צייהן דירעקט ביים טעכניק. דער ריינער היזק וועט אויסמאכען ביי דער טראנזאקציע נאר 20 זל. ס'איז דעריבער נישט קיין וואונדער, אז דאס — בענוצענדיג זיך מיט די ווערטער פון ארומגערעדטען ארטיקעל — „וועט ערנידריגען דעם מצב פון דער פוילישער דענטיסטיק, וועט פערהאמעוען איהר ענטוויקלונג און וועט זיך אבשלאגען אויף א מורא'דיגען אופן, אויפ'ן געזעלשאפטליכען געזונד-צושטאנד", די געזעלשאפט וועט פערשטעהן, אז דאס וועט זיך הויפטזעכליך אבשלאגען אויף די קעשענעס פון די ה"ה ארצטען און אויפן געזונד-צושטאנד פון בעאמטען און ארבייטער, וועלכע וועלען זיך קאנען היילען ביליג.

די פאדערונג פון א 12-יעהריגער פראקטיק און דער געפאדערטער, דורכן געזעץ עגזאמין זאגט נישט אליין פאר זיך. און דער ארטיקעל 18, וועלכער זאגט דייטליך, אז די דערמאנטע טעכניקער וועלכע וועלען בעלייגען א פראקטישען עקזאמען מיט א גינסטיגען אויסגאנג, קענען אויספיהרען אלערליי היילונגען אויף איינצעלנע צייהן, פאר וועלכע מען דארף פארבערייטען צום איינפאסונג קינסטליכע צייהן, קאראנעס, מאסטקעס, מיט'ן אויסנאהם פון היילען די קראנקהייטען פון די אינערליכע טהיילען אין מויל, ווי דזשאנסלעס א. ז. וו. איז נישט גענוגענד. כדי צו-צוקלאפען די זאכליכע אויספיהרונגען פונם פעראיין פון די ארצט-דענטיסטען. ווער ווייסט, אם סוף, עג. אזמינירען די דאזיגע טעכניקער, דאכט זיך די ארצט-דענטיסטען?

דעריבער ענטשטעהט א אונגלויבליכע זאך, דער היפוך צו זייער אויספיהרונג. צי זאל דער געעהרטער פעראיין פון די ארצט-דענטיסטען נישט גלויבען אפילו זייערע אייגענע קאלעגען, וועלכע וועלען אדורכפיהרען דעם עקזאמען. ס'איז נישט געהערט געווארען עטוואס ענהליכעס!..

די פערפאסער פון אויבענדערמאנטען ארטיקעל האבען אויך פערגעסען, אז מיר האבען נישט אין יעצטיגען מאמענט, אין פוילען, קיין דאקטוירים דענטיסטען, נאר אזוי גערופענע ארצט דענטיסטען, וועלכע האבען זייערע דיפלאמען און טיטולען בעקומען נישט נאכן פערענדיגען דעם אוניווערזיטעט, נאר געוויסע דענטיסטישע קורסען און די ה"ה „דענטיסטען", נאכן פערענדיגען פעלטשערישע פראקטיק..

אונזער געזעלשאפט קאן באמת רוהיג שלאפען, ווייל ס'וועלען זיך דאך געפונען גוטע פאטער'ס פון פאטערלאנד, וועלכע וועלען אין נאמען פון די אממיינסט אלטרואיסטישע פרינציפען, וועלען זיי צו דער צייט ווארנען — ס'איז נאר א שאד, אז די פערזאנען האבען פריער נישט איבערגעלייגט דעם פראיעקט, פון דורך זיי ארומגערעדטען געזעץ.

מיר ערלויבען זיך אויך אויפמערקזאם צו מאכען, אויף דער געזעלשאפטליכער ראל פון די דענטיסטען-טעכניקער. דער ענין פון קינסטליכען פערציינען פון מויל און היטען די צייהן, האט שוין היינט אויפגעהערט צו זיין אנ'ענין פון עלעגאנץ און קאמפארט. דאס איז אנ'אונבעדינגט בעדערפעניש צום רעגעלמעסיגען פערדייען, און מיט דעם זעלבען צום ראציאנעלען ערנעהרונג פון מענשליכען ארגאניזם.

דאס אויסנוצען די דינסט פון דענטיסט-טעכניקער דארף זיין דעריבער צוטריטליך פאר די ברייטסטע שיכטען פון דער בעפעלקערונג, און נישט, צום בעדויערען, אזוי ווי ס'איז ביז איצט געווען, אלס פריווילעגיע פון די רייכערע קלאסען. דעריבער איז אין אזעלכע בעדינגונגען, א ביליגערע און דעמאקראטישערע דענטיסטישע הילף נישט נאר דערלאזבאר, נאר פשוט נויטווענדיג, ווייל דאס פערלאנגט דער גוט-פערשטאנענער אינטערעס פון דער בעפעלקערונג.

מיר האפען, אז די, דורך אונז אנגעגעבענע ארגומענטען וועלען געפינען אנ'אונטערשטיצונג ביי דער געזעלשאפט.

מ'בעט דאס ארטיקעל איבערצודרוקען אין אנדערע צייטונגען.

ראדאם, 3-טען מערץ 1926.

ג. וואקשלאג, אדאם מאליק, י. פיהאווארטשיק.

די הכשרים דארפען הענגען אין די יאטקעס.

פאריגע וואך האבען פאליציאנטען געהייסען די קצבים אראבנעמען די הכשרים פון ראבינאט און געמאכט פראטאקאלען אויף יעדער קהלה דערפאר, וואס די הכשרים האבען נישט קיין פוילישען טעקסט.

די קהלה-פערוואלטונג האט וועגען דעם אינטערווענירט ביי דער דער מאכט און נאכן אויפקלערען דעם ענין האט די סטאראסטווא פעראָרדענט דער פאליציי-מאכט מבטל צו מאכען די פראטאקאלען און נישט שטערען, אז די הכשרים זאלען ווייטער ווערען ארויסגעהאנגען.

מצד דעם ראבינאט ווערט אונז אויפמערקזאם געמאכט, אז די מודעה פון פאריגען פרייטאג איז ווייטער אין קראפט און דער קצב, וועלכער האט נישט קיין הכשר, אונטערליגט נישט די השגחה פון ראבינאט.

מוזיקאלישער קאנצערט

מוצאי"ט פון די ערשטע טעג פסח ווערט דורך די שילער פון ה' גיסער'ס מוזיק-שולע איינגעארדנעט א קאנצערט מיט א רייכען מוזיקאלישען פראגראם. אויספיהרליכער אין די ווייטערדיגע נומערען פון אונזער צייטונג.

פון דער ציוניסטישע ארגאניזאציע

שבת צו נאכט'ס דעם 13 ד. י. אום 7 אווענד פינקטליך קומט פאר אין אייגענעם לאקאל (לובעלסקא 25) קומט פאר א רעפעראט פון פראם. אלחנן שיצער א. ד. ט. „די שכונה אין גלות" איינגאנג נור פאר מיטגלידער. ביטע צו קומען פינקטליך.

פון דער פעראייניגטער ג. פ. קאמיסיע אין ראדאם.

די גרעסטע פושקעס בעת די לעצטע הרקה, אדר.

1) קאפ'ל כ"ץ פאדיאזדאָווע 12 — 10 50
2) צבי גוטשטאדט לובעלסקא 30 — 7.00
לעווין ושותפיו (שחט הויז) — 6.00
לייב'ל פרידמאן סקארשעווסקא 31 — 5.50
יוסף סאנדעל מיכאלאוו — 5.25.

Z intencji zaręczyn naszego brata **Leona Blatmana** z **Różką Ejzenberżanką** życzymy szczęścia i powodzenia w przyszłości.

Bronka, Eljasz Blatmanowie.

לחברנו מר **חיים קרשברג** לרגלי ארושיו את העלמה מרת **רחל וולמן** אנחנו מאחלים שיבנה את עתידו בארץ הנביאים וברוח חברנו הטובלים, עובדים ושרים.

ועד **„צעירי מזרחי"** ברדום.

Z intencji zaślubin naszej przyjaciółki p. **Basi Goldratówne**j z p. **Zygmuntem Bielskim** życzymy im wiele szczęścia i wiecznego zadowolenia.

Pola Gołdakówna,
Binka Kajierówna,
Rózia Frydówna.

צו דער פארלאָבונג פון אונזער פריינד'ס טאָכטער **רוזשע וואַלמאַן** מיט ה' **חיים קערשבערג** ווינשען מיר, אַז זייער צוקונפט זאָל בעגלייט ווערען פון עוויגע ליבע, גליק און צופרידענהייט.

פאמיליע **מאַגנישעווסקי**.

Kasa pożyczkowa przemysłowców Radomskich

Spółdzielnia z ogr. odp. w Radomiu.

Z dniem 22 lutego została otworzona w Radomiu przy ul. Kilińskiego № 15, gmach Resursy Rzemieślniczej na parterze.

Biuro czynne od godz. $9^1/_2$ rano do godz. $1^1/_2$ p.p. codziennie za wyjątkiem świąt i niedziel.

Przyjmuje się udziały na członków Kasy w wysokości zł. 100 i zł. 15 jednorazowo na kapitał zapasowy.

Otwiera się rachunki na lokaty, sumy oszczędnościowe, poczawszy od drobnych sum na warunkach najdogodniejszych.

Wydaje się pożyczki, za solidnem poręczeniem, spłacane ratami do wysokości 800 zł.

Przyjmuje się weksle do incasa miejscowe i za miejscowe.

Dyskontuje się członkom Kasy weksle handlowe.

ווילט איהר האָבען די שענסטע און מאָדערנסטע צימער?

איז נאָר צו קויפען **טאַפּעטן**

ביי דער בעקאַנטער פירמא

ש. שטיינמאַן

ראַדאָם, לובלינער 21

צו בעדייטענד ביליגע פרייזען.

אַלס ספּעציאַליסט ווערען צימער-טאַפּעטירונגען אויסגעפערטיגט שנעל, לויט די נייסטע מאָדע.

BANK KUPIECKI w RADOMIU

Spółdz. z ogr. odp. **plac 3-go maja 5 telef. № 14.**

די קאָאָפּעראַטיווע סוחרים-באַנק נעמט אָן וועקלאַדען פון די קלענסטע סומען אויף שפּאַר-ביכלעך, ערלעדיגט אַלערליי באַנק-אָפּעראַציעס פּינקטליך און צו מעסיגע פּרייזען, צאָלט אויס די איינקאַסירטע געלדער אין דעמזעלבען טאָג.

מיר דריקן אויס אונזער טיפסטן מיטגעפיל דער פאמיליע **ווייסבאָרד** צוליב'ן טויט פון זייער **מוטער**

נ"ע חיי' שרה ווייסבאָרד

פאמיליע פריידאָס.

נ. ע.

א האַרציגן דאַנק דריקן מיר אויס די אַלע, וואָס האָבן אָנגעגעבן דעם לעצטן כבוד אונזער טייער מאַמע

חיי' שרה ווייסבאַרד

די אין טרויער איבערגעבליבענע

זין, טעכטער, איידעמס, שנירן, אייניקלעך און פאמיליע.

אונזער טיפסטען מיטגעפיהל דריקען מיר אויס אונזער פריינדין **צ ע ש ע** ווייסבאָרד און פאמיליע צוליבן טויט פון זייער געליבטע **מ ו מ ע ר**

חיי' שרה

זאָלען זיי געשטאַרקט ווערען איבערצוטראָגען דעם צער. און פון היינט אָן קיין חיסער פון גוט'ס.

פייגעלע קימעל, פעלא קאַפּעראוואַסער,
מאַניע גאָלדאַק.

Z powodu przedwczesnej śmierci

b. p. **ESTERY WAJNRYBÓWNY**

słowa głębokiego współczucia wyraża rodzina

Goldsztajn **sąsiadom P-wu** Sztelman.

בעקאַנטמאַכונג

איך מאַך בעקאַנט די יודישע בעפעלקערונג פון ראַדאָם און אומגעגענד, דאָס אין מיין פאַבריק שפּיטאַלנע גאס № 4 ווערט אויסגעארבייט פערשידענע זאַפטען צו זאָדע-וואַסער און צו שנאַפּסען. אַלעס ווערט אויסגעאַרבייט מיט ריינעם צוקער, אויך איז עס בעשטעטיגט דורך דעם געזונדהייטס-אַמט.

עמפעהלע זיך צום דיענסט פון די געערטע סוחרים אָבנעמער מיט בעשטעלונגען וועלכע ווערען אויסגעפיהרט שנעל, רעיעל און פינקטליך.

מיט אַכטונג **ש. גאַטליעב ראַדאָם, שפּיטאַלנע № 4**

אונטער פירמא **„פּאָלאָניאַ"**

פ. ס. פיר סוחרים גרעסער אָבנעמער ספּעציעלער ראַבאַט.

Teatr **„Rozmaitości"** Radom.

Walerja Dobesz-Markowska נור איין אויפפיהרונג פון

ס'וועט געשפּילט ווערען די אָפּערעטע

KRÓLOWA NOCY

דער אַנסאַמבל בעשטעהט פון 12 מאַן.

אָנהויב פּינקטליך 8.30 אָוונט.

בילעטען שוין צו בעקומען ביי ה' טאָמאַנעק, לובלינער 40.

Teatr „POPULARNY" w Radomiu.

W gmachu teatru **„Rozmaitości"**

W sobotę 13 Marca i W niedzielę 14

UKARANA CNOTA

krotochwila w 3 aktach, w inscenizacji **H. Morozowicz.**

Początek o godzinie 8 wieczorem.

Bilety w cenie od 50 gr. do 3 zł. do nabycia w kasie Zamawiań, Lubelska 40. (Hurtownia Tytoniowa W. P. Tomanka), a w dnie przedstawień od godziny 6 wieczorem w kasie teatru.

אונזער חברישהאַרציגן מיטגעפיל דריקן מיר אויס אונזערע פריינד, ברודער און שוועסטער ווייסבאַרד, צוליב'ן טויט פון זייער טרייע מוטער נ"ע

חיי' שרה ווייסבאַרד

חברים און חברות

רוטמאַן, חשה בערנעממאַן, צוקער, וויינטרויב, ראָזענצווייג, פעלע פריידאָס, ע. ווייסבלום, דאַנציגער, ר. ראָזענצווייג, י. בערקמאַן, פינקעלשטיין, טענענבוים, ליפּשטיין, קרישטאַל, רייכנבוים, קאַרמאַן.

הטררן און דאַמען
פערלאַנגט נאָר די בעסטע שוה-פּאַסטע

„MARY“

וועלכער ס'האָט איינמאָל פּרובירט האָט זיך איבערצייגט, אַז די בעסטע שוה פּאַסטע „MARY“ איז נאָר

— ייאָס מאַכט בעקוועם און ווייך די לעדער און פערשאַפט אַ הערליכען שפּיגעל-גלאַנץ.

Fabryka przetworów chemicznych „MARY“ Warszawa (Sielce) Zajączkowska 9. tel 419 69.

יעדעווירטין דאַרף וויסען,
אַז די מאַשטש צו פּאָדלאָגעס.

„JAŚNIEJ SŁOŃCA“ גיט צו די פּאָדלאַגעס, פּאַטאַקעס און לינאָלעאום אַ שעהנע און לאַנגדויערדיגען גלאַנץ אָהן בענוצען זיך מיט בערשטען.

„Jaśniej Słońca“

פערטרעט אייל-פאַרב, פאַרבט ווייסע פּאָדלאָגעס אין פערלויף פון אַ שעה אויף די פאַרבען:

מאַכאַגיאַווע און טינקעל ארזשעכאָווע

פּרובט און איהר וועט זיך איבערצייגען!

פערקויף אין אַלע סקלאַד-אַפּטעטשנעס, זייף און פאַרב געשעפטען.

Fabryka przetworów techno-chemicznych „MARY“ Warszawa, (Sielce) Zajączkowska 9. Tel. 419.69

אכטונג חברים־ות און סימפּאַטיקער פון „הרצליה“ אין ראַדאָם.

שבת דעם 13/3 אום 3 אַז. נ. מ. פּינקטליך, קומט פאָר אַ פערזאַמלונג. מ'בעט צו קומען אונבעדינגט פינקטליך.

צוליב'ן טויט פון אונזער נישט פאַרגעסענע שוועסטער, שוועגערן און מימעשי

נ"ע חיי' שרה ווייסבאַרד

דריקן מיר אויס דעם טיפסטן מיטגעפיל די אין טרויער פאַרבליבענע קינדער.

המקום ינחם אותם בתוך שאר אבלי ציון.

נחום זייד שניידער פרוי און קינדער.

מיט אַ צובראָכענעם האַרץ זענען מיר מודיע וועגען טויט פון אונזער הייס-געליעבטער פרוי און מוטער

פראַנדיל אשת ר' שלמה נ"י ראָטמאַן פון קעלץ

וועלכע איז נאָך קורצע און שווערע ליידען אין עלטער פון 51 יאָהר געשטאָרבען אין וואַרשאַ דעם 9 מערץ ד. י. און צומאָרגענס געבראַכט געוואָרען דאָרט צו קבר ישראל.

די אין טרויער פערבליבענע

מאַן, טאָכטער, איידעם און פאַמיליע.

צוזאַמען מיט דער גאַנצער פאַמיליע בעווייין איך דעם פריהצייטיגען טויט פון מיין געליבטער מיהמע

פראַנדיל אשת ר' שלמה נ"י ראָטמאַן ע"ה
(פון קעלץ.)

ש. בענעט.

וואַרשאַ דעם 10—טען מערץ 1926.

די אין טיפן טרויער איבערגעבליבענע פעטערס און מומעס צוליבן טויט פון אונזער טייערע באָבעשי

ח"י שרה נ"ע ווייסבאַרד

דריקן מיר אויס אונזער טיפסטן מיטגעפיל.

אייניקלעך מילער

דעם טיפסטן מיטגעפיהל דריקן מיר אויס אונזער קוזינקע און קוזין צעשע און שמעון ווייסבאַרד צוליבן פערלוסט פון זייער

מוטער חיי' שרה

המקום ינחם אותם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים.

פאַמיליע גרינשפאַן.

אונזער טיפסטן מיטגעפיהל דריקן מיר אויס דעם ה' שמשון פעלדמאַן צום פערלוסט פון זיין

פאָטער יצחק פעלדמאַן ז"ל

אין (ניו-יאָרק) זאָל ער נישט וויסען פון קיין צער.

חברה אהבת רעים.
אין ראַדאָם.

לחברי מר אברהם פלבע לכות עליו

אבין נ. ע.

אני מביע בזה את השתתפותי בצערו בעבודתו בעד העם והארץ ינחם.

שמחה פוטזשניק.

מ'קען שוין יעצט פאָרן

פון פּוילן קיין דרום-אַמעריקע
איבער מאַרסעל (מיטעללענדישער ים)

די נאָענטסטע אָפּפאָרן וועלן פאָרקומען:

שיף	אָפּפאָר פון וואַרשע	אָפּפאָר פון מאַרסעל	מען קומט אָן קיין: ריאָ דע זשאַנעירא	סאַנטאָס	מאָנטעווידעאָ	בוענאָס-איירעס
„אַלפּינא“	5 מערץ	10 מערץ	25 מערץ	26 מערץ	29 מערץ	30 מערץ
„מענדאָזא“	25 מערץ	30 מערץ	13 אַפּריל	—	17 אַפּריל	18 אַפּריל
„וואַלדיוויאַ“	15 אַפּריל	20 אַפּריל	5 מאַי	—	9 מאַי	10 מאַי
„אַלסינא“	5 מאַי	10 מאַי	25 מאַי	26 מאַי	29 מאַי	30 מאַי
„מענדאָזא“	25 מאַי	30 מאַי	13 יוני	—	17 יוני	18 יוני
„וואַלדיוויאַ“	15 יוני	20 יוני	5 יולי	—	9 יולי	10 יולי
„אַלפּינא“	5 יולי	10 יולי	25 יולי	26 יולי	29 יולי	30 יולי
„מענדאָזאַ“	25 יולי	30 יולי	13 אויגוסט	—	17 אויגוסט	18 אויגוסט

קויפט נישט קיין שיפס-קאַרטן אין קיין אַנדער שיפס-געזעלשאַפט איידער איר האָט זיך נישט אינפאָרמירט אין ביוראָ.

S. G. T. M. ס. ג. ט. מ.

Sociète Générale de Transports Maritimes à Vapeur

פראַנצויזישע שיפס געזעלשאַפט וואַרשע, קראָלעווסקאַ 10. קעלץ, רינעק 5

Redaktor i Wydawca CH. M. HERC   Odbito wewłasnej drukarni Radom Szwarlikowska № 20.